

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя

Веселка

Пісні для дітей молодшого шкільного віку

Навчально-методичний посібник

Укладачі:

Г. Г. Брюзгіна, В. І. Коробка,
А. Б. Хоменко, З. В. Хоменко

Ніжин

2016

ББК 74.266.7

В38

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол №3 від 10.12.2016 р.

Рецензенти:

Костенко Л. В. – професор, завідувач кафедри вокально-хорової майстерності Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, заслужений діяч мистецтв України, кандидат педагогічних наук, керівник Молодіжного хору "Світич";

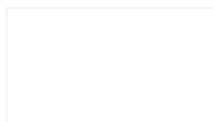
Коваль О. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичної педагогіки та хореографії Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя

Веселка. Пісні для дітей молодшого шкільного віку : навч.-метод.
В38 посіб. / Г. Г. Брюзгіна, В. І. Коробка, А. Б. Хоменко, З. В. Хоменко. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. – 112 с.

Навчально-методичний посібник розрахований на вчителів музики загальноосвітніх та музичних шкіл естетичного спрямування, студентів музично-педагогічних навчальних закладів, музичних керівників дошкільних установ, хормейстерів.

ББК 74.266.7

© Г. Г. Брюзгіна, В. І. Коробка,
А. Б. Хоменко, З. В. Хоменко, укладання 2016
© НДУ ім. М. Гоголя, 2016

ПЕРЕДМОВА

Українська культура, освіта й мистецтво переживають період незалежного розвитку в повноті своєї національної індивідуальності. Сучасне вдосконалення системи освіти передбачає створення реальних умов як для професійного, так і для особистісного зростання дітей та молоді. Нині освіта іде шляхом багатоваріантного розвитку, породжуючи нову систему професійної освіти, нові стандарти, програми і навчальні плани. Орієнтованість сучасної музичної педагогіки на формування творчого потенціалу й духовний розвиток особистості обумовлює нові завдання змісту мистецької освіти дітей та молоді. У цьому контексті проблема художньої цінності музично-виховного матеріалу, критерії відбору дитячого репертуару набувають особливої ваги.

Через музичне мистецтво, а особливо через послідовне вокально-хорове виховання з дитячих років, можна успішно сприяти формуванню національної свідомості, колективізму та єдності, що є на цей час актуальним для держави й суспільства. Численні переваги, що надає хоровий та сольний спів культурному, інтелектуальному, особистісному, естетичному, духовному розвитку як окремої дитини, так і суспільства в цілому, – факт неодноразово доведений. Проте, хоча у професійному вокально-хоровому виконавстві останніх років помітні позитивні зрушення, про що свідчить поширення фестивалів та конкурсів, все ж аналогічні процеси відродження і поступу в шкільному і позашкільному вокально-хоровому вихованні ще попереду. На цьому наголошують сучасні педагоги: "Україна втрачає найдавніше й найбагатше за своїми традиціями мистецтво – масову хорову культуру, а відтак любов і повагу до історії свого народу, до рідної мови, поезії, фольклорних скарбів" (В. В. Птушкін).

Учитель має розвивати в учнів розуміння музичного мистецтва, відкривати їм світ добра й краси, відображений у музичних творах, допомогти пізнати в музиці животворне джерело людських почуттів і переживань, навчити захоплюватись неповторністю музичних творів – чи буде це соната Моцарта, чи ноктюрн Шопена, чи народна пісня. Великого значення у цьому процесі набуває вміла і цілеспрямована музично-освітня робота вчителя, який має орієнтувати учнів на осмислення інтонаційно-пластичних витоків музики, самотійну інтерпретацію художнього світу

твору. Він повинен стимулювати творчість, фантазію своїх учнів. Вчити їх мислити, пізнавати природу музики, її виразну силу і взаємозв'язок із навколишнім життям.

Актуальність проблеми, її теоретичне та практичне значення зумовили необхідність написання даного посібника. Слід визнати, що у галузі музично-педагогічної освіти майбутні педагоги не отримують системних знань дитячого вокально-хорового репертуару, що виявляє їх подальша робота. Через естетичну якість вокально-хорового репертуару реалізується позитивний вплив на дитину. Спів є по суті духовною працею людини, і переоцінити його універсальне виховне значення неможливо.

Мета створення навчально-методичного посібника "Веселка" – допомогти вчителям музики загальноосвітніх шкіл та шкіл естетичного спрямування, студентам музично-педагогічних навчальних закладів, музичним керівникам дошкільних установ, хормейстерам в їх практичній роботі.

Структура посібника. Навчально-методичний посібник складається з передмови, п'яти розділів, додатка та списку літератури.

I розділ включає теоретичні та методичні матеріали для проведення вокально-хорової роботи з дітьми молодшого шкільного віку. У ньому визначаються фізіологічні особливості голосового апарату молодших школярів, пропонуються методи вокальної роботи з молодшими школярами, висвітлюється значення вокально-хорового виховання дітей на основі синтезу мовної та співацької діяльності.

II розділ присвячений скоромовкам, які є своєрідним жанром дитячого фольклору. Цінність використання скоромовок на уроках музичного виховання полягає не в смисловому навантаженні, а в такому підборі і розстановці слів, вимова яких вимагає певних зусиль і сприяє виробленню чіткої дикції, правильної природної артикуляції.

У III розділі містяться вправи для розспівування дитячого хору та короткі методичні вказівки щодо їх виконання.

IV розділ – нотно-репертуарний, включає в себе різноманітні за характером та тематикою пісні з супроводом сучасних українських та російських композиторів, які призначені для використання в навчальній та позаурочній вокально-хоровій діяльності.

У V розділі ми презентуємо творчість композитора Лариси Дьяконенко – викладача дитячої музичної школи міста Ніжина, пісні якої неодноразово отримували дипломи лауреатів Міжнародного конкурсу "Сівертон – 2012", Всеукраїнського міжнаціонального фестивалю "Українська родина – 2010", Всеукраїнського фестивалю-конкурсу "Зоряна

осінь – 2012".

Додаток містить орієнтовні таблиці емоційно-естетичних визначень, які допоможуть вчителю у вокально-педагогічній роботі.

Навчально-методичний посібник "Веселка" призначений для методичного забезпечення навчального процесу в загальноосвітній школі та школах естетичного напрямку, розрахований на вчителів, студентів музично-педагогічних навчальних закладів, музичних керівників дошкільних установ, хормейстерів.

I. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Фізіологічні особливості голосового апарату дітей молодшого шкільного віку

Голос, як і всі органи та системи функціонування людини, проходить тривалий час розвитку. Особливо помітний цей процес при віковій періодизації розвитку співацького голосу. Органи дихання, що беруть участь у голосоутворенні, в дитячому віці мають такі особливості: носові проходи, глотка, гортань, трахея й бронхи у дітей вузькі та вкриті ніжною слизовою оболонкою, еластична тканина цих органів, як і м'язова, ще не розвинена, хрящі гортані ще не досить пружні. Грудна клітка трохи підвищена, мала за об'ємом, ребра не опускаються так, як у дорослих, через що діти не можуть робити глибокий вдих, мають обмежену силу голосу й нетривале дихання. За наявності обертонів дитячі голоси бідніші від голосів дорослих, але наділені високим головним звучанням, більшою легкістю та сріблястістю. Така властивість тембру надає дитячим голосам особливої принади. Оскільки віковою особливістю дитини є нерівномірність розвитку організму, це впливає і на розвиток голосового апарату. Гортань у дітей розташована вище на 1–2 шийних хребця від гортані дорослого, і приблизно у 2–2,5 рази вона менша від гортані дорослої людини. Хрящі гортані гнучкі, м'які, повністю не сформовані, і тому вона дуже рухлива й еластична. Голосові складки у дітей короткі, вузькі, тонкі. У малих дітей до 5-річного віку вокальних м'язів ще немає: їх місце займає з'єднувальна тканина й залози, а існують лише м'язи, що зближують голосові складки.

Сучасні дослідження теоретиків та практиків вокального виховання (Ю.Є. Юцевич) щодо впливу акселерації на розвиток дитячого голосу, зумовили запровадження нової, об'єктивної періодизації, яка охоплює чотири вікові етапи:

1. Дошкільний (від народження до 6-ти років).
2. Молодший шкільний (від 6-ти до 10-11-ти років).

3. Середній шкільний, підлітковий (від 11–12-ти до 13–14-ти років).

4. Старший шкільний, юнацький (від 13–14-ти до 17–18-ти років).

Дошкільний період є підготовчим до формування співацького голосу та збігається з розвитком дитячого мовлення. Від народження голос дитини має два реєстри – фальцетний (головний) та грудний, який ґрунтується на трахейному механізмі фонації. Мішане або місткове звучання, що поєднує дію обох реєстрів, з'являється у п'ять–шість років, коли вже можна поділити голоси на сопрано, дисканти та альти.

Молодший шкільний період характеризується розширенням звуковисотного діапазону у сопрано, дискантів на півтора-два тони, що диференціює голоси хлопчиків та дівчаток. Все це дає підстави вважати саме цей період найпродуктивнішим для розвитку дитячого голосу та музичних здібностей молодших школярів.

Підлітковий період характерний зниженням вокальних показників: звуковисотний діапазон у попередніх межах, сила звуку, особливо на верхніх нотах, зменшена. Динамічний діапазон звужується, знижується рівень високої співацької форманти (ВСФ), – все це відбувається на тлі мутаційних змін різної інтенсивності. Голоси в даний період потребують постійної уваги щодо їх охорони та збереження подальшої співацької перспективи.

Юнацький період припадає на післямутаційний етап розвитку голосу, що становить не менше 2-3 років. Залежно від типу голосу, у дівчат (сопрано, альт) відбувається розширення діапазону вгору або вниз, таким чином сягаючи майже півтори октави. У хлопців виявляються більш-менш чіткі типологічні ознаки голосу. Діапазон тенорів не перевищує, як правило, децими; у баритонів – близько октави, виявляючи тенденцію до "зсування" вниз за діапазоном. І лише пізніше голоси набувають типологічних ознак і розширення діапазону: у баритонів – угору, у басів – униз. Темброве забарвлення поступово набуває рис дорослого голосу.

Після завершення мутаційного процесу вчителям музики потрібно знаходити можливості для продовження роботи з найобдарованішими учнями, спрямовуючи її на розвиток співацьких голосів, на формування позитивних тембрових якостей, кантилени, співу та опертому диханні.

У віці від 6 до 12 років у дитини відбувається формування голосових м'язів, які відчіпляються від щиточерпаловидного м'язу з його внутрішнього боку і поступово досягають своїми волокнами вільного краю голосових складок і всього еластичного конусу, в який вплітаються поперечні та смугасті волокна цього м'язу.

У молодшому шкільному віці інтенсивно розвивається м'язова система та органи вищої нервової діяльності, підвищується здатність організму до опору негативним впливам у порівнянні з дошкільниками. У більшості дітей 9–10 років під час співу голосові складки коливаються лише своїми еластичними краями, повністю не змикаються, голосоутворення відбувається на всьому діапазоні за фальцетним типом. У цьому віці дитячі голоси мають обсяг (діапазон) у межах першої октави. Як відомо з практики, у дітей молодшого шкільного віку, які фальшиво інтонують музичні звуки (так звані "жучки", "гудошники"), звукоутворення відбувається за грудним типом роботи голосових складок. Такі діти чисто інтонують звуки малої октави. Звуковисотне регулювання для слабо розвинених голосових складок у цьому регістрі ускладнене, тому діапазон голосу таких дітей дуже малий. За лабораторними дослідженнями (В. Морозова, Г. Стулової) голоси деяких дітей мають змішане резонування. Але в переважній більшості для учнів початкової школи характерне фальцетне звукоутворення. Дихальні м'язи ще не розвинені, слабкі, тому й сила голосу мала. Голоси прозорі, легкі, мало чим різняться голоси дівчаток і хлопчиків. Приблизно з 9–10 років, у міру розвитку вокальних м'язів, спосіб голосоутворення поступово набирає мікстового характеру. Зміни в голосах стають помітнішими: вони звучать з більшою силою, збагачуються обертонами, розширюється діапазон. Особливо зміцнюється звучання середини. В одних дітей на нижніх нотах з'являється грудне звучання, розширюється діапазон униз (у малу октаву), у інших – угору. Таким чином, з'являється поділ голосів на низькі та високі. Високі голоси дівчаток – сопрано, хлопчиків — дисканти. Діапазон сопрано й дискантів, також як і альтів-дівчаток і альтів-хлопчиків, майже збігається.

Розподіл голосів на високі та низькі починається з 10–11 років: міцніють дихальні м'язи, збільшується об'єм легенів, зростає сила звуку, досить рельєфно виявляється три регістри – грудний, змішаний та головний. Межі між регістрами дитячих голосів помітніші, ніж у дорослих.

Під час прослуховування пісні та визначення діапазону легко можна помітити кілька звуків, що мають вільне, природне звучання. Ці звуки прийнято називати примарними звуками. На них краще всього проявляється природній тембр і тип голосу. У дітей ці звуки знаходяться на середині діапазону, трохи вище від звуків звичайної зони примарного звучання. У дітей від 8 до 13 років: 8-9 років – фа I – ля I; 10–11 років: високі голоси – соль I – сі I; низькі голоси – фа I – ля I; 12–13 років: високі голоси – ля I – до II; низькі голоси – мі I – фа I.

Голосові дані визначаються за сукупністю ознак: за тембром, теситурою, діапазоном, перехідними нотами та примарною зоною.

Окрім фізіологічних особливостей голосового апарату молодших школярів, слід враховувати, що початок музичного навчання – важливий крок у психічному, насамперед, інтелектуальному, почуттєвому, моральному розвитку. Адже у процесі музичного навчання розвиваються такі психічні якості, як музична увага, сприймання, музична пам'ять і слух, мислення, мова, уява. Тому музична діяльність молодших школярів через хоровий спів під керівництвом досвідченого вчителя неможлива без опори і на психічні якості. Все це сприяє загальному розвитку молодшого школяра і створює сприятливі умови для навчання і виховання.

Методичний аспект вокальної роботи з молодшими школярами

Музичне виховання є одним із засобів формування особистості дитини. Вимоги гуманізації освіти, висунуті психологами, педагогами, передбачають велику увагу до розвитку творчих здібностей дитини, його кращих особистісних якостей, відмову від зайвої заорганізованості процесу навчання. Дати знання, розвинути навички та вміння – не самоціль. Набагато важливіше пробудити інтерес до пізнання. Це великою мірою стосується музичного виховання молодших школярів. Важливо у ранньому шкільному віці дати дітям яскраві музичні враження, пробудити співпереживання до музики, а не навчити їх окремим виконавським навичкам.

Діти залучаються до музичного мистецтва у процесі різних видів музичної діяльності: сприймання, виконавства (співу, музично-ритмічних рухів), творчості, музично-освітньої діяльності (отримуючи загальні відомості про музику, як виду мистецтва, а також спеціальні знання про засоби та прийоми виконавства).

Сприймання музики є головним видом діяльності. Виконавство та творчість дітей базується на яскравих музичних враженнях. Відомості про музику спираються на її "живе" звучання. Розвинене сприймання збагачує усі музичні прояви дітей та допомагає вирішенню головного завдання музичного виховання дітей – розвитку емоційного відгуку на музику, прививає інтерес та любов до неї.

Якими ж методами та прийомами користується музикант-педагог для втілення у життя цього найважливішого завдання? Як відомо, у

педагогіці існують різні підходи до характеристики та класифікації методів навчання. Найбільш розповсюджені з них: наочний, словесний та практичний методи. У музичному вихованні наочний метод має дві різновидності: наочно-слуховий (виконання музики) та наочно-зоровий (показ ілюстрацій, картинок, використання наочних засобів). Наочно-слуховий – найважливіший метод музичного виховання. Застосування зорової наочності має допоміжне значення. Вокальні твори на заняттях можуть звучати як у "живому" виконанні, так і у записах, які все ж не можуть замінити "живого" звучання як більш дієвого.

Музика як вид мистецтва вимагає посередника між композитором та слухачами, цей посередник – виконавець. Тільки він може вдихнути життя в музичний твір, оживити та озвучити його. Така участь у процесі відтворення музичного твору, написаного композитором, вимагає великої відповідальності виконавця за якість прочитання авторського тексту. На жаль, часто можна зустріти в практиці роботи з молодшими школярами невиразне, а часом і безграмотне виконання вокальних творів для дітей. І, незважаючи на методично правильно побудований урок з бесідою та використанням різноманітних дидактичних прийомів, все це не принесе користі, якщо музичний твір не викликає у дітей емоційного відгуку, співпереживання. Індивідуальність кожного виконання виходить із своєрідного інтонування музичного образу (у межах виконання ремарок композитора). Необхідно захопити дітей тими почуттями, які виразив композитор, представити твір так, щоб він був зрозумілий дитині, дійшов до серця, був осмислений та відчутий ним.

Значення словесного методу у музичному виконанні пісні дуже важливе. Мова йде не про переказ літературного тексту, а про поглиблення емоційно-образного змісту. Слід особливо підкреслити необхідність усвідомлення дітьми тих настроїв, почуттів, які виражені у пісенній музиці. Пояснення, які характеризують емоційну сферу музики, слід вважати найважливішими, що поглиблює її сприйняття. Протягом декількох занять бесіду про вокальний твір можна вести у такій послідовності: від настрою, почуттів, виражених у музиці, до різних зображальних моментів (якщо вони мають місце), а далі, засоби виразності, за допомогою яких створений музичний образ. До того ж кожен раз бесіду слід починати з визначення характеру твору в цілому або його частин, та розширення визначень, які використовують діти. Музичне мистецтво змістовне. У своїй книзі "Психологія музичних здібностей" Б. Теплов пише, що у найбільш прямому та безпосередньому природньому значенні змістом музики є почуття, емоції, настрої. Основа

змісту музики – відтворення настроїв, почуттів. Тому дуже важливо починати роботу над вокальним твором з головного – визначення емоційно-образного змісту музики. Діти повинні зрозуміти, що музика завжди відтворює настрій, переживання, почуття. Картина природи також передає відповідний душевний стан. Навіть окремі звукокопіювання, наприклад, щебетання птахів, кукання зозулі тощо. Музика завжди має емоційний відтінок: жалібний, сумний або веселий, безтурботний, грайливий. Уміння відрізнити ці емоційні стани дуже важливі для розуміння дитиною суті музичного мистецтва, що виражає почуття, переживання, настрої, які існують у реальному житті, а не тільки зображення конкретних явищ дійсності. Не слід нав'язувати дитині уявлення про музику як звукову ілюстрацію яких-небудь явищ. Моменти зображення повинні спиратись на різноманітний характер музики, почуття, настрої, що виражений у них.

Діти достатньо легко уміють розрізнити окремі засоби музичної виразності: темп (швидкий, повільний, помірний), динаміку (тихо, голосно), регістр (високий, низький, середній). Але діти повинні зрозуміти, що музика має свою мову, музичну мову, котра розповідає не тільки словами (тексти, вірші), але й звуками. Діти молодшого шкільного віку можуть розрізнити не лише загальний емоційний план музичного твору, але й виразні інтонації, коли їх порівнювати з мовними: стверджувальними, запитальними, грізними, благальними тощо. Діти можуть визначити виразні наголоси, характер мелодії, супроводу. Важливо, щоб вони зрозуміли, що характер музики передається певними засобами виразності, що знаходяться у взаємодії: ніжна, спокійна, світла мелодія, зазвичай, виконується неквапливо, у середньому або верхньому регістрі, неголосно, плавно; радісний, веселий характер музики часто створюється яскравим звучанням, швидким темпом, пунктирною або із стрибками мелодією; тривожність передається за допомогою низького регістру, відривчастого звучання. Для того щоб зрозуміти як виконати певну пісню, слід з'ясувати з дитиною, з учнями питання:

- які почуття передає музика (пісня);
- про що розповідає текст пісні;
- якими засобами музичної виразності слід скористатися для створення характеру пісні.

Характеристика емоційно-образного змісту музики є найбільш складним моментом у роботі з молодшими школярами. Найчастіше всі визначення зводяться тільки до веселої або сумної пісні, що збіднює її розуміння та виконання. Музика ж може виражати не лише різні емоційні

стани людини, але і їх більш тонкі нюанси. Весела пісня може бути й урочистою, святковою, і жартівливою, безтурботною, танцювальною, і ніжною, світлою, а сумна – і ніжно-задумливою, мрійливою, і скорботною, трагічною. Саме образні характеристики (епітети, порівняння, метафори) викликають емоційно-естетичний відгук, уяву про художній образ твору, що виконується. Сама природа музичного мистецтва потребує не побутової, а емоційно-образної мови. Згадаємо чудові слова В. Сухомлинського: "Слова повинні настроїти чутливі струни серця... Пояснення музики повинні нести у собі щось поетичне, щось таке, що б наблизило слово до музики"

Удосконалення вокально-хорового виховання молодших школярів на основі синтезу мовної та співацької діяльності

Проблема вдосконалення теорії та методів виховання і навчання постійно знаходиться в центрі уваги дослідників та педагогів-практиків. Оптимізація процесу дитячого вокально-хорового виховання важлива не тільки для загального та специфічного (музичного і вокального) розвитку підростаючого покоління. Якість звучання голосу прямо пов'язана з психічним та фізичним здоров'ям дитини, що має, без сумніву, соціокультурне значення.

Вокально-хорове виховання включає в себе залучення учнів до духовної культури України шляхом засвоєння як творів хорового та вокального мистецтва, так і знань, умінь, навичок, досвіду творчої діяльності, позитивного ставлення до співу і системи морально-етичних цінностей, які визначають поведінку людини в різних життєвих ситуаціях.

Незважаючи на велику увагу, яка приділяється питанням вокально-хорового виховання дітей, результати спостережень за процесом навчання співу в умовах класу або дитячого хору та концертними виступами демонструють, що рівень співацького розвитку молодших школярів часто залишається доволі низьким. Особливо це стосується якості звучання голосів, їх співацького тембру, дикції та артикуляції учасників дитячих хорів.

Одна з причин такого положення справ заключається в використанні недостатньо ефективних методик вокально-хорового виховання, які не відповідають психофізіологічним особливостям молодших школярів та основним вимогам до організації процесу навчання, таким як послідовність та систематичність.

Спів тісно пов'язаний із мовою. Вони являються функціями одного і того ж голосового апарату. Тому природним є припущення, що в процесі вдосконалення однієї з цих функцій буде якісно змінюватися і інша. Отже, одним із шляхів удосконалення процесу навчання співу є опора на мовлення учнів як онтогенетично більш звичну функцію голосового апарату. Але потрібно зауважити, що можливості взаємодії мовної та співацької фонації недостатньо розроблені в теорії і мало використовуються в практиці вокально-хорового виховання. Тому розробка науково обґрунтованої методики вокально-хорового виховання молодших школярів на основі синтезу мовної та співацької фонації є актуальною. Досвід вокальних педагогів та вчителів музичного виховання середніх шкіл доводить, що в практичній роботі найчастіше застосовується саме метод "співу в мовній позиції".

В основу побудови методичної моделі покладено принцип взаємодії мовної і співацької діяльності учнів у процесі навчання. Мова дитини розглядається як одна із форм її голосової активності, на рівні із співом, і береться за основу для постановки співацького голосу. Звичайна (побутова) мова учнів перетворюється в поставлену, для чого використовується спеціально організована мелодекламація текстів.

Освоєння техніки співу в мовній позиції, як універсальної і такої, що приводить до якісних результатів: точності інтонації, тембрової насиченості і рівності тембру на всьому діапазоні голосу, розширення діапазону, тривалості дихання, володіння кантиленою, чіткій вимові, вільному володінню специфічними вокально-технічними прийомами академічного виконання, є необхідною і дуже важливою.

Технічна свобода в співі визначає і уміння виразити голосом художні образи твору. Розуміння мети своєї діяльності і своїх завдань у підготовці юних співаків у поєднанні із психолого-педагогічними принципами роботи з учнями дає можливість вчителю правильно орієнтуватися і діяти в навчальному процесі більш цілеспрямовано, максимально розвиваючи вокально-виконавські здібності учнів.

Вагомим компонентом якісного співу є дикція, яку, на жаль, ігнорують навіть деякі досвідчені співаки. Дикція передбачає, крім чіткої вимови, чистоту конкретного звуку, звільнення його від різноманітних призвуків, шумів, що пов'язані із звичною неправильною артикуляцією у побутовій мові. Дикція, яка потребує певної і точної артикуляції звуків, що перевіряються акустично, виховує артикуляційні органи, робить їх гнучкими та слухняними волі співака.

До артикуляційних органів належать ротова порожнина з язиком, м'яким піднебінням, нижня щелепа, глотка, гортань. Функція зазначених органів полягає у створенні звуків мови – голосних і приголосних. Саме тому дуже важливою є організація роботи над вимовою голосних і приголосних звуків у співі. З метою вірної організації функції артикуляційного апарату під час співу необхідно, в першу чергу, зняти перенапруження, досягти повної свободи всіх артикуляційних органів, а потім чіткої, злагодженої їх роботи і максимальної активізації.

Для виправлення зазначених недоліків існує фонетичний метод вокального навчання – це спосіб впливання на співацький голос і роботу голосового апарату за допомогою фонем (окремих звуків мови – голосних та приголосних).

Отже, вокальна музика є мистецтвом синтетичним, у якому поєднується музика і слово. Тому немає необхідності переконувати, наскільки великим є значення слова в галузі вокального виконавства. Окремі положення про значення слова у співі та поради щодо роботи над ним знаходимо у численних науково-методичних працях. Ці питання розглядають Д. Аспелунд ("Основні питання вокально-мовної культури"), Б. Асаф'єв ("Мовна інтонація"), Ю. Садовніков ("Орфоепія у співі"), В. Морозов ("Таємниці вокальної мови"), О. Знаменська ("Культура мови у співі"), М. Микиша ("Практичні основи вокального мистецтва"), Н. Малишева ("Про спів: із досвіду роботи зі співаками"), Б. Базиликот ("Орфоепія в співі") та ін. Принципи української вокальної орфоепії розкриваються у численних наукових розвідках В. Антонюк. Навчальний посібник Т. Мадисевої "Співак і мова" містить порівняльну методику співу іноземними мовами та методичні поради щодо засвоєння у співі окремих мов. Питання взаємозв'язків дикції у мовленні та співі становить інтерес і для науковців суміжних галузей знань, зокрема філологів і лінгвістів.

Фонетичний метод у вокально-педагогічній практиці

Сукупність систематизованих прийомів і способів керування співацьким навчанням складають методику навчання співу, яка базується на загальнодидактичних та спеціальних вокальних методах. Метод навчання (від грецьк. Μέθοδος, methodos – шлях, спосіб пізнання) – процес взаємодії між викладачем та учнем, у результаті якого відбувається передача та засвоєння знань, умінь та навичок, які визначені змістом навчання.

Відомо, що з давніх часів методи навчання співу були оточені ореолом таємничості, адже старі італійські маестро тримали свої секрети навчання вокальній майстерності у суворій таємниці. Але зберігання у таємниці вокально-методичних прийомів – це лише одна з причин недостатнього розвитку вокальної методики. Інша, більш важлива причина, полягає у тому, що довгий час наука про співацький голос не могла надати вокальній педагогіці достатньо перевірених відомостей про механізми роботи голосового апарату людини, які могли б створити основу побудови науково обґрунтованих методів розвитку людського голосу. Сучасна вокальна педагогіка, як і раніше, являє собою емпіричний метод навчання, заснований, головним чином, на інтуїції, багатих виконавських традиціях та досвіді видатних майстрів співу. В цьому сенсі професія вокального педагога, одна з найважливіших, має відношення більше до мистецтва, аніж до науки, хоча пов'язана за своєю природою як з тим, так і з іншим. Все це визначає та підтверджує актуальність систематизації методичного знання, необхідність розробки теоретичних засад методики вокального навчання.

Спеціальні вокальні методи навчання складні та різноманітні, вони об'єднують у собі пізнавальні процеси з практичними вміннями. Відомі на сьогодні методи і прийоми вокального навчання є підсумком багаторічного теоретичного вивчення та практичного досвіду багатьох видатних співаків та вокальних педагогів. Спроби дати опис усіх методів та прийомів були й залишаються практично неможливими через їх величезну кількість. Але незаперечно, що специфіка вокально-виконавської підготовки потребує специфічних методів навчання, одним з яких є фонетичний метод виховання голосу.

Спосіб впливу на співацький голос та роботу голосового апарату за допомогою фонем (окремих звуків мови – голосних і приголосних) називається фонетичним методом вокального навчання. Він є найбільш поширеним і ефективним у вокальній педагогіці. Суть цього методу полягає у використанні залежності і відповідності між якістю звуку, забарвленням голосних і настроюванням гортані та надскладкових порожнин. Відомо, що кожна фонема, склад або слово організують роботу всього голосового апарату в певному напрямку. Щонайменші зміни устрою артикуляції однієї ж й тієї фонемі (голосного звуку) створюють зовсім нові акустичні й свого роду аеродинамічні умови для роботи голосових складок, а це позначається на якості звучання голосу, на його тембрі. Під час співу істотно змінюються розміри й об'єм надскладкових порожнин (ротоглоткового каналу): вони подовжуються

або коротшають залежно від співацького положення гортані, збільшення об'єму ротової порожнини за рахунок опускання нижньої щелепи і підняття м'якого піднебіння, що створює акустичні можливості для округлення голосних. При використанні у вокальних вправах голосних поєднань і комбінацій їх з приголосними, слід враховувати ступінь складності й особливості вимови цих звуків.

Вокальна мова має свої особливості. "Носіями" вокального звука є голосні. Вони зароджуються в гортані внаслідок взаємодії голосових складок та дихання. Голосні являються ніби оболонкою, що огортає співацький звук. Саме тому виховання голосу починається з роботи над формуванням вокальних голосних. На цих звуках виробляються всі основні вокальні якості голосу.

Утворення голосних звуків пов'язано з присутністю і посиленням певної, різної для кожного голосного звуку, ділянки обертонів, що називається формантою голосного звуку. Голосні можуть мати до п'яти таких формант, але серед них найважливіші дві – висока та низька. Висока співацька форманта надає голосу таких якостей, як дзвінкість, польотність, зібраність, металічність, близькість. Низька співацька форманта, крім округлення, створює враження сили, повноти, потужності звучання.

Звук, що виникає на рівні голосових складок, індіферентний, тобто не має ознак певного голосного. Перетворення цього індіферентного звуку в певний голосний відбувається в надскладкових порожнинах. За допомогою спеціально вкладеного для кожного голосного язика ротоглотковий канал поділяється на дві порожнини потрібного об'єму і форми отвору, що їх з'єднує. Кожна з цих порожнин підсилює певну групу обертонів, тобто створює одну із двох основних формант голосного. Всі форманти в дитячому і жіночому голосах вищі, ніж у чоловіків. Чим вища форманта голосного, тим звучніше голосний. За цією ознакою основні голосні звуки нашої мови діляться на дзвінкі та глухі. Верхні форманти голосних "і" та "е" найвищі з усіх формант голосних, тому ці голосні відрізняються найбільшою дзвінкістю – дзвінкі голосні. Голосна "а" займає середнє положення, а голосні "о" та "у" відносяться до глухих голосних. Урахування цих якостей голосних звуків має велике значення у вокальній педагогіці.

Голосний "і" – найдзвінкіший з усіх голосних. Він налаштовує звук на головне резонування, "збирає" його і наближає до піднебінно-зубного резонатора. Цей голосний сприяє активній атаці звуку, а також значному скороченню голосових складок, що робить вправи з використанням "і"

корисними при осиплості. Вправи на "і" застосовують також при глухому, темному звучанні голосу. За наявності ж у голосі горлового призвуку вправи з голосним "і" не рекомендовані.

Голосний "и" – для співу артикуляційно незручний, тому що може викликати напруження кореня язика (хоча за вимовою український "и" не такий заглиблений, як російський). Цей голосний краще не застосовувати у вправах, або ж рекомендувати під час співу наближати його за вимовою та звучанням до "і".

Голосний "е" – дзвінкий голосний, наближений до "і", сприяє активній роботі голосових складок. У поєднанні з губними приголосними цей голосний допомагає позбутися гугнявого (носового) призвуку.

Голосний "а" займає середнє положення між дзвінкими та глухими голосними, він легко округлюється, зручний для співу (він має бути не заглибленим), допомагає виявленню природного тембру та звільненню артикуляційного апарату. При вимові "а" ротоглотковий канал набуває правильної рупороподібної форми, а положення гортані наближається до співацького.

Голосний "о" сприяє активному підняттю м'якого піднебіння, дає відчуття позіху, легко округлюється, допомагає зняттю горлового, плоского і затисненого звуку. Рекомендований у надмірно близькому, різкому звучанні.

Голосний "у" – найглибший, "найтемніший" звук. При його вимові найвище піднімається м'яке піднебіння, розширюється глотка, активізуються губи й голосові складки. Звук "у" служить для "прикриття" верхнього регістру чоловічих голосів. Корисний у роботі з дитячими голосами: активізує м'яке піднебіння, голосові складки, губи, допомагає позбутися плоского та різкого звучання.

Голосні "я", "ю", "є", "ї", – йотовані. Під час їх співу необхідно перший звук миттєво з'єднувати з наступним голосним, аби він не змінив свою форманту, не спотворився та не звучав з "підїздом". Йотовані голосні сприяють утворенню зібраного, яскравого позиційно високого звуку. При горловому або затисненому звуці ці голосні слід застосовувати обережно.

В умовах індивідуального вокального навчання робота з фонемами та їх поєднанням повинна спиратися на максимальну для самого учня зручність та природність. Якщо зручно співати голосну "а", потрібно починати вокальне навчання з неї. При заглибленому звуці варто починати вокальні вправи з голосного "і", а при "плоскому", "білому" звуці – з "у". В процесі навчання всі голосні набувають загальної форманти, яка є близька за звучанням до голосного "о". Дзвінкі голосні округлюються, а

глухі наближаються до дзвінких – ці прийоми вирівнюють співацькі голосні за звучанням, надають їм рівного тембрального забарвлення і об'єднуються під загальною назвою нейтралізації голосних у співі.

Акустичний лад (форманти) голосних звуків та особливості їх утворення суттєво впливають на звучання співацького голосу. Така властивість притаманна й приголосним. При використанні у вокальних вправах різноманітних словосполучень необхідною умовою постає урахування ступеня складності вимови приголосних, який залежить від місця їх утворення. Приголосні поділяються на глухі (к, с, п, т, х, ц, ч, ш, щ) та дзвінкі (б, в, г, д, ж, з, л, м, н, р, дж, дз). Глухі приголосні утворюються без участі голосових складок, за рахунок утворення у ротовій порожнині та на її виході вихрових потоків повітря, які за частотним спектром наближаються до шумів. Дзвінкі приголосні генеруються за участю голосових складок із шумів та голосу. В них достатньо чітко виражений основний тон (висота звуку). Коли голос переважає над шумами, виникають так звані сонорні приголосні, або напівголосні (л, м, н, р). Сонорні в свою чергу поділяються на: носові – м, н (тверді і м'які); плавні – л (тверді і м'які); переривчасті – р (тверді і м'які). Якщо ж шуми мають перевагу над голосом, то утворюються решта дзвінких приголосних (б, в, г, д, ж, з).

Голосні та приголосні у співі формуються за допомогою тих самих органів. Активна вимова приголосних викликає посилене скорочення м'язових стінок ротоглотки, перетворюючи її у резонатор з відносно твердими стінками, а це збільшує дзвінкість голосних. Ось чому, чим більш чітко вимовляються приголосні, тим яскравіше звучить голос.

Залежно від місця та від способу утворення приголосні поділяються на губні – лабіалізовані – (б, п, м); губо-зубні (в, ф); передньоязичні (ж, з, л, н, р, т, с, ц, ч, ш, дж, дз); середньоязичні – пом'якшені – (д, т, й, л, н); задньоязичні (к, г, х); гортанний (г'). Приголосні переднього укладу наближають звук, особливо дзвінкі – д, з, л і тому застосовуються при глибокому, глухому звучанні. Приголосні заднього укладу допомагають виправити занадто близьке, різке, "біле" звучання.

Приголосні "к", "г" допомагають тримати м'яке піднебіння піднятим, активізують його роботу. В той же час вони напружують корінь язика, тому можуть посилити горлове звучання. Губні приголосні добре активізують губи, а губно-язичні ще й язик.

Проривні приголосні (т, п, г') активізують дихання, а приголосні б, д, р стимулюють роботу дихання і голосових складок, формують тверду атаку звуку.

Сонорні приголосні, як напівголосні, які можуть "вокально" звучати, допомагають відчутти головне резонування і тому широко використовуються у вокальній практиці. Крім того, "л" активізує кінчик язика, роблячи його вільним і гнучким, "л, м" наближають звук, "м, н" – носові – утворюються при опущеному м'якому піднебінні, посилюють резонування носової порожнини, вони не застосовуються при в'ялому, малорухливому м'якому піднебінні, і, особливо, при носовому звучанні; "р" – рокотання – добре активізує дихання та скорочення голосових складок.

Спів голосних та приголосних в тій чи іншій послідовності завжди повинен переслідувати одну і ту ж мету – знаходження потрібного тембрового забарвлення голосу. Великого значення при цьому набуває манера артикуляції: ступінь відкриття рота, активність артикуляційних органів, положення губ, акуратність та чистота вимови. Спів з відчуттям внутрішньої посмішки дозволяє стабілізувати положення ротоглоткової порожнини, що створює однорідні акустичні умови для формування тембральних та фонетичних якостей голосних. Від способу і манери артикуляції залежить забарвлення голосу, вокальна позиція, рівність звучання.

Підсумовуючи сказане, зазначимо, що фонетичний метод вокального навчання є інтегруючим методом вокально-виконавської підготовки. Він зорієнтований на творче ставлення учнів до оволодіння вокальною майстерністю, забезпечує ефективність навчально-виховного процесу, сприяє осмисленому навчанню професії, усвідомленню набутих знань і умінь та їх значення для майбутньої професійної діяльності.

II. СКОРОМОВКИ

Скоромовки є своєрідним жанром дитячого фольклору. Цінність скоромовок полягає не в смислового навантаженні, а в такому підборі і розстановці слів, вимова яких вимагає певних зусиль і сприяє виробленню чіткої дикції, правильної природної артикуляції.

Особливість побудови скоромовок полягає у тому, що в них чергуються певні звуки, які ускладнюють швидку вимову слів. Вимова скоромовок сприймається як весела забава, тому діти їх люблять: той, хто прагне швиденько розповісти скоромовку, часто потрапляє у смішне становище, "спотикаючись" чи перекручуючи слова. Скоромовки легко засвоюються дітьми і, поширюючись усним способом, найчастіше втрачають авторство. Забавляючи і розважаючи дітей своїм потішним змістом, а часто і відсутністю будь-якого змісту, грою співзвуччя, вони допомагають перебороти значні фонетичні труднощі. Подібні за звучанням слова, алітерація та асонанси, що зустрічаються у скоромовках, сприяють розвитку у дітей відчуття краси звуків і мови в цілому. "Всіх скоромовок не перескоромовиш, не перевискоромовиш".

А

Акула акуленятам Африку показала,
Акуленята акулі про Антарктиду розказали.

Б

Бурі бобри брід перебрели,
Забули бобри забрати торби.

Біля саду, біля броду,
Бабин вибраний город.
Барабанять по городу
Бараболя та горох.

В

Ворона проворонила вороненя.
Водовоз віз воду з водопроводу.

Г

В горішнику горішенька
Горішками обвішана.
Оришка і Тимішко
Обтрушують горішки.

Ґ

Ґава Ґаву запитала:
– Ти на Ґанок не літала?
– Не літала я на Ґанок,
То й проҐавила сніданок.

Д

Дзьобнув хлібця горобець, –
Дзьоб обтер об стовбурець.
Барабольки подзьобав, –
По бруківці пострибав.

Ж

Дзижчить над житом жвавий жук,
Бо жовтий він вдягнув кожух.
Жовтий жук купив жилет,
Джемпер, джинси та жакет.

З

Забажала жабка в жбанку
На базар везти сметанку.
Їжакам і жукам у банки
Наливає жабка сметанки.

К

Куй, куй чобіток,
Подай молоток,
Не подам молотка,
Не підкую чобітка.
Молоток золотенький,
Чобіток дорогенький.

Крокодил до крокодила
Припливав просити мила,
Бо набридло крокодилу
Умиватися без мила.

Л

Лиска лащить лисеня,
А лосиха – лосеня.
Лев ласкаво лапою
Левеня поляпує.

М

Мила митися не вмiла.
Мила мило з рук не змила.

Мавпенятко мовить: "Мамо,
Масла, моркви, маку мало.

Миска, мамочко, мілка,
Мало містить молока".

Мурлико муркоче,
Морозива хоче.
Мурлико руденький,
Замерзнеш, дурненький.

Н

Наша верба найкорчукуватіша.

На дворі трава, на траві дрова.

П

Перепілка – гарна птиця,
Та хлоп'ят вона боїться,
Бо хлоп'ята беруть гілку
І лякають перепілку.
Не потрібно так лякати,
В неї п'ять перепелят.

Павло і Пилипко
Поливали липки.
Виросли липки
У Павла і Пилипка.

Р

На річці Лука спіймав рака в рукава.

Хитру сороку – спіймати морока,
А на сорок сорок – сорок морок.

С

Від солі у Соні
Всі супи солоні.

Т

Тигренятко з тигром-татом
Тренувалися стрибати.

У

Улас у нас, Панас у вас.

У долині жив удав.
Удавав, що він все знав.
Удавав, що все умів.
У траві хвостом вертів.

Ф

Флокси, флокси на фланелі –
Фартушок зацвів у Нелі.

Х

Кричав Архип, Архип охрип, не треба Архипу кричати до хрипу.

Хмариньки-хмаринки,
Химерні, волохаті,
Вмостились на хвилинку
У хлопчика на хаті.

Ч

Черпаха чаплю вечором
Пригощала чаєм з печивом.

Чорно-білий чорногуз
У болото чорне вгруз.

Ш

Шило шубку Шурі шило,
Шовком, шерстю шви обшило
Вийшла шубка прехороша
Нашій Шурі на порошу.

Миші в шафі шаруділи
Шість шарфів шерстяних з'їли.

Великі мурахи грали у шахи,
А маленькі мурашки – у шашки.

Хоче залізити в шафу кішка,
Шурхотить у шафі мишка.

Щ

У лузі журавлик
Щипав собі щавлик.
Купіть йому горщик –
Він зварить вам борщик.

Ю

Юний Юрчик йшов з юрбою
Їсти юшку під вербою.

Юля юшку не любила,
Їсти юшку не хотіла.

Я

Якось Яків сіяв мак
Так-сяк, абияк.
Визрів ярий Яків мак,
Та щось коле, як їжак.

Ялиця ялинці ялинкові прикраси подарувала.

III. РОЗСПІВУВАННЯ

Розспівування хору — це колективна форма набуття єдиної манери співу, оволодіння такими важливими вокально-хоровими навичками, як-от: правильне співацьке дихання, звукоутворення, різні види звуковидобування, чистота інтонування, відчуття хорового строю, ансамблю, дикції, артикуляції.

Вправи для вироблення правильного співацького тону

Починати слід із визначення примарних звуків, досягнення унісону на них у межах діапазону, який варто поступово розширювати. Використовуючи ланцюгове дихання, на невеликій силі голосу, хористи довго тягнуть один звук і уважно вслуховуються в загальне звучання, прагнучи злитися голосами в унісон за висотою, силою і тембром.

Проспівати на зручному голосному, в середній частині діапазону,

транспонуючи по півтонах вгору і вниз у межах октави.

Тризвук співати ритмічно точно. Усі тони мають звучати однотемброво. Вдих – тихий, видих – рівномірний, атака звуку – м'яка.

Вправи для вироблення атаки звуку

Співати в помірному темпі, точно атакуючи кожний звук. Корисно співати на складі **ма, ля, да** і чітко вимовляти приголосний звук.

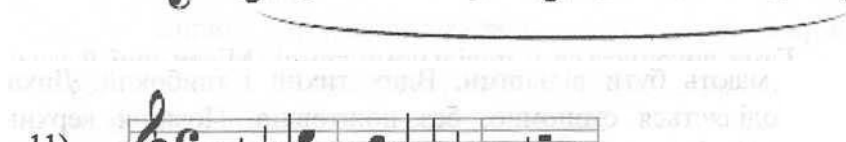
Співати легким звуком. Чітко вимовляти склади, які повторюються. Звуки, які повторюються, слід акцентувати, зберігаючи при цьому точність позиції попереднього тону.

Вправи для вироблення legato в гамоподібному русі

Співати слід спокійно, слідкуючи за тим, щоб перехід від одного звуку до іншого здійснювався без поштовху й під'їзду, плавно і точно. Усі звуки виконуються з однаковою силою.

Вправи для вироблення legato в тризвуках і арпеджіо

Рекомендації щодо виконання таких же вправ, як і в попередній групі

Вправи на вироблення *staccato*

12) *Staccato* слід виконувати коротко, гостро. Темп виконання вправи можна прискорювати.

Вправа співається на голосну "і". Перший звук, з якого вона починається, слід співати позиційно вище і, виконавши чотири звуки *legato* перед *staccato*, зробити легкий "зівок", потім, проспівавши ще чотири звуки вгору, затриматися для доброго "зівкового" вдиху і всі чотири звуки *staccato* проспівати на позиції високого вдиху. На *staccato* дихання активне, супроводжується невеликими поштовхами діафрагми.

Вправи на розвиток дихання і роботи діафрагми

Гама виконується у повільному темпі. М'язи шиї й усього тіла мають бути вільними. Вдих тихий і глибокий. Дихання розподіляється економно, без поштовхів. Позиція верхнього тону зберігається до кінця гами. Спочатку можна відтворювати дихання після кожних двох тактів, поступово збільшуючи його тривалість.

Вправа співається на голосну "а". Перший звук береться на спокійному, глибокому діафрагматичному диханні, на другому звуці діафрагма швидко підтягується в початкове положення.

Вправи на розвиток артикуляційного апарату

17)

Чіткість артикуляції допомагає покращити дикцію. Швидкій і чіткій вимові приголосних сприяє вправа на вивільнення нижньої щелепи. Язик при цьому лежить плоско, між твердим піднебінням і язиком має виникнути відчуття великого простору.

18)

Сприяє виробленню активності губ, чіткості приголосних, положенню язика. Вправу слід співати на складі *до, ре, мі, ля, до*, спочатку в помірному темпі, потім швидко, слідкуючи за чіткою вимовою приголосного звука.

19)

Корисно для розвитку рухливості губ. Слід різко переходити від форми губ при "е" до форми губ при "о".

Вправи на резонування голосу

20)

Добре резонування голосу вважається показником правильного формування звуку. Головне резонування покращує звучання голосу, надає йому дзвінкості, "польотності". Вправу слід виконувати спочатку з закритим ротом. Після засвоєння цього звучання переходити до співу складів, намагаючись відчути резонування верхньої частини обличчя.

Дельфиненок

муз. Э.Ханка
сл. В.Крюкова

Оживленно

The piano introduction consists of four measures. The right hand starts with a quarter rest, followed by a quarter note G4, an eighth note A4, and a quarter note Bb4. The left hand has a whole note G3. The second measure features a triplet of eighth notes (G4, A4, Bb4) in the right hand and a whole note G3 in the left hand. The third measure has a quarter note G4 in the right hand and a whole note G3 in the left hand. The fourth measure has a quarter note G4, an eighth note A4, and a quarter note Bb4 in the right hand, and a whole note G3 in the left hand. The dynamic marking *f* is placed below the first measure.

The first line of the song features a vocal melody and piano accompaniment. The vocal line begins with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, and Bb4. The piano accompaniment consists of a whole note G3 in the left hand and a whole note chord (G4, Bb4) in the right hand. The lyrics are: Приплыл на бе - рег дель - фи - не - нок, совсем ре - бе - нок, совсем ре -

The second line of the song continues the vocal melody and piano accompaniment. The vocal line has quarter notes G4, A4, and Bb4, followed by a quarter rest, and then quarter notes G4, A4, and Bb4. The piano accompaniment consists of a whole note G3 in the left hand and a whole note chord (G4, Bb4) in the right hand. The lyrics are: бе - нок, приплыл и слез не у - дер - жал. - - - Друзья, я

ма - му по - те - рял! При-плыл и слез не у - дер -

жал: - Друзья, я ма - му по - те - рял! Е-му от - лей.

Ему ответили ребята,
 Что слёз не надо, что слёз не надо,
 Пока ты с нами поживёшь.
 А маму в море ты найдёшь.

И оказался дельфинёнок
 Такой смыслённый, такой смыслённый,
 Он в море просто акробат,
 Он учит плавать всех ребят.

И, может, в море на рассвете
 Он маму встретит, он маму встретит
 И снова к нам вернётся с ней -
 С друзьями просто веселей.

Дрімко

гарм. О Кабаці
сл. В.Романець

Повільно

The piano introduction consists of three measures in 4/4 time, marked 'Повільно' (Ad libitum). The key signature has two sharps (F# and C#). The right hand features a melody of eighth notes with a slur, while the left hand provides a bass line with quarter notes and rests.

The first line of the song, starting at measure 3. The vocal line (treble clef) has a melody of eighth notes. The piano accompaniment (grand staff) continues with a similar rhythmic pattern. The lyrics are:
І. Схо - дить мі - сяць зо - ло - тень - кий і не ли - не звук ні - де.

The second line of the song, starting at measure 5. The vocal line (treble clef) has a melody of eighth notes. The piano accompaniment (grand staff) continues with a similar rhythmic pattern. The lyrics are:
І Дрім-ко, ді - дусь старень - кий, до ма - лят по - во - лі

7

йде, до ма - лят по - во - лі

9

йде.

1.

11

2.

2.

Одягнув він свій кептарик
І чарівний ковпачок.
В руки взяв малий ліхтарик,
Присипляє діточок.

А коли вже засинає
Дітвора вся навкруги,
Скриньку дідо відчиняє,
Щоб показувати сні.

ДИВНИЙ КОНИК

муз. І.Кириліної
сл. В.Орлова

Andante

mf

The piano introduction consists of four measures. The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. The tempo is marked 'Andante' and the dynamic is 'mf'.

5 *mf*

Не - зви - чай - ний див - ний ко - ник, не-звичай - ний див - ний ко - ник,

5 *mf*

The first system shows the vocal line starting at measure 5 with the lyrics 'Не - зви - чай - ний див - ний ко - ник, не-звичай - ний див - ний ко - ник,'. The piano accompaniment continues with a steady eighth-note pattern in the right hand and a more active bass line in the left hand. The dynamic is 'mf'.

7

дру - зі, вна-шім міс - ті є Чим ди - ву - є — всіх наш ко-ник?

7

The second system shows the vocal line starting at measure 7 with the lyrics 'дру - зі, вна-шім міс - ті є Чим ди - ву - є — всіх наш ко-ник?'. The piano accompaniment continues with a steady eighth-note pattern in the right hand and a more active bass line in the left hand. The dynamic is 'mf'.

10

Чимди-ву - є всіх наш ко - ник? Мовч-ки їсть і мовч - ки п'є.

13

Мовч - ки він ді - тей ка - та - є,

rit. *a tempo*

16

мовчки він ді-тей ка-та - є, Мовч-ки йде, щоб від - по - чить _____ Тс - с...

rit. *pp*

meno mosso
pp marcato *ten.*

19 Щось на - пев - не - ко - ник зна - є, щось на - пев - не ко - ник зна - є.

19 *colla parte*

mf a tempo

22 бо чо - гож він так мов - чить? Бо чо - гож він так мов -

22 *mf a tempo*

25 чить? Бо чо - гож він так мов - чить?

25

Дощик

гарм. О.Кабаци
сл. Л.Бегун

Радісно

The first system of the piano accompaniment consists of four measures. The treble clef staff contains a melody of eighth and quarter notes, while the bass clef staff provides a harmonic accompaniment with chords and single notes.

The second system of the piano accompaniment consists of four measures. The treble clef staff continues the melody, and the bass clef staff provides harmonic support. A 'rit.' (ritardando) marking is present in the fourth measure.

The third system includes a vocal line and piano accompaniment for measures 9-12. The vocal line is written in a single staff with lyrics underneath. The piano accompaniment is in two staves. The lyrics are: "1. День по - чав - ся со - няч - но, ра - діс - но, під - не - се - но,"

The fourth system includes a vocal line and piano accompaniment for measures 13-16. The vocal line is written in a single staff with lyrics underneath. The piano accompaniment is in two staves. The lyrics are: "рап - том все змі - ни - ло - ся, хма - ри на - пов - зли."

17

По - див-люсь в ві - ко-неч - ко, за - спі - ва - ю ве-се - ло,

17

21

щоб у - сім по - чу-ла - ся му - зи - ка гро - зи.

21

25

Кап - кап - кап - кап, ка-па - є дощ ве - се-лий мій,

25

29

під до - шем тим ра-діс - ним ти спо - кій-но стій.

29

33

він, як про-мінь со-няч - ний, теп - лий і стрім - кий,

37

ка - пай, ка- пай, до- ши-ку, дру - же мок-рий мій. // -чить.

Молода Весна усе
Прикрашає квітами.
Повернулися птахи,
Віє вітерець.
А коли земля засне,
Краплями великими
Тихо змиє порохи
Дощик-молодець.

Дощик по хмариночках
Скаче - перестрибує,
А коли побачить нас,
До землі летить.
Хто іде по вулиці,
Він за кожним бігає.
І до всіх чипляється.
Хоче намочить

Дощик

муз.
сл. Л.Бегун

Радісно

5

9

1. День по - чав - ся со - няч - но, ра - діс - но, під - не - се - но,

13

рап - том все змі - ни - ло - ся, хма - ри на - пов - зли.

17

По - див-люсь в ві - ко-неч - ко, за - спі - ва - ю ве-сс - ло,

17

21

щоб у - сім по - чу-ла - ся му - зи - ка гро - зи.

21

25

Кап - кап - кап - кап, ка-па - є дощ ве - се-лий мій,

25

29

під до - шем тим ра-діс - ним ти спо - кій-но стій.

29

33

він, як про-мінь со-няч - ний, теп - лий і стрім - кий,

37

ка - пай, ка- пай, до- ши-ку, дру - же мок-рий мій. // -чить.

Молода Весна усе
Прикрашає квітами.
Повернулися птахи,
Віє вітерець.
А коли земля засне,
Краплями великими
Тихо змиє порохи
Дощик-молодець.

Дощик по хмариночках
Скаче - перестрибує,
А коли побачить нас,
До землі летить.
Хто іде по вулиці,
Він за кожним бігає.
І до всіх чипляється.
Хоче намочить

Зима

музика і слова Л.Горової

mp sempre legato

The first system of music consists of two staves. The upper staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 4/4 time signature. It begins with a piano (*mp*) dynamic and a *sempre legato* instruction. The lower staff is in bass clef with the same key signature and time signature, providing a harmonic accompaniment.

The second system continues the piano accompaniment from the first system, consisting of two staves in treble and bass clefs with a key signature of one sharp and a 4/4 time signature.

7

І. У мо́ї до ло ні

The third system introduces the vocal line. The upper staff shows the vocal melody starting at measure 7 with the lyrics "І. У мо́ї до ло ні". The lower staff continues the piano accompaniment. The key signature remains one sharp and the time signature is 4/4.

10

впа ла бі ло сніж на каз ко ва мить. Щоб сні

The fourth system continues the vocal line and piano accompaniment. The vocal line starts at measure 10 with the lyrics "впа ла бі ло сніж на каз ко ва мить. Щоб сні". The piano accompaniment continues in the same key signature and time signature.

Приспів

13 жин ка не роз та ла, від пус ка ю не хай ле

16 тить. Це зи ма це зи ма, це каз ко ва зи ма — до торк

mf

19 ну ла ся рук мо їх. Все нав ко ло ча ру є, ча

22 ру є во на, — пе ре тво рю є-вбіл - лий сніг. Це зи -

1.

1.

25 2.

сніг. 2. А мо

28 *Coda* a tempo

сніг. Пе ре

mp *rit.*

31 тво рю є вбі - лий сніг.

mf

Зимова пісенька

І.Францискевич

The first system of the musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line with a whole rest in each of the four measures. The middle staff is the right-hand piano accompaniment, and the bottom staff is the left-hand piano accompaniment. The key signature has one flat (B-flat) and the time signature is common time (C).

The second system of the musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line with the lyrics: "По-ди-вись в ві - ко-неч-ко - вже за-су-му- ва - ло со-неч-ко." The middle staff is the right-hand piano accompaniment, and the bottom staff is the left-hand piano accompaniment. The system begins with a measure number '5' above the vocal staff.

The third system of the musical score consists of three staves. The top staff is a vocal line with the lyrics: "Ско-ро,ско-ро нав-кру-ги ля-жуть па-гор-би -сні-ги ско-ро". The middle staff is the right-hand piano accompaniment, and the bottom staff is the left-hand piano accompaniment. The system begins with a measure number '9' above the vocal staff.

Зимова пісенька

2
13

ско-ро нав-кру-ги ля-жуть па-гор-би-сні-ги.

13

17

//ма.

17

Одягайся, донечко, бо не гріє сонечко,
 Бо вже лігечка нема, в гості йде до нас зима -двічі.

Зимова пісенька

муз. І.Францескевич
сл. С.Зубко

5

По-ди-вись в ві - ко-неч-ко - вже за-су-му- ва - ло со-неч-ко.

9

Ско-ро,ско-ро нав-кру-ги ля-жуть па-гор-би -сні- ги ско-ро

Зимова пісенька

Музика І.Францескевич

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has one flat (B-flat) and the time signature is common time (C). The music begins with a whole rest in the treble staff, followed by a quarter note G4, a quarter note A4, and a quarter note B4. The bass staff starts with a whole rest, followed by a quarter note G3, a quarter note A3, and a quarter note B3. The system ends with a double bar line.

The second system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has one flat (B-flat) and the time signature is common time (C). The system begins with a measure number '5' above the treble staff. The lyrics are: "По-ди-вись в ві - ко-неч-ко - вже за-су-му- ва - ло со-неч-ко." The music continues with a melodic line in the treble staff and a bass line in the bass staff. The system ends with a double bar line.

The third system of the musical score consists of two staves. The upper staff is in treble clef and the lower staff is in bass clef. The key signature has one flat (B-flat) and the time signature is common time (C). The system begins with a measure number '9' above the treble staff. The lyrics are: "Ско-ро,ско-ро нав-кру-ги ля-жуть па-гор-би -сні- ги ско-ро". The music continues with a melodic line in the treble staff and a bass line in the bass staff. The system ends with a double bar line.

Золотоволоска

Andante con moto

музика і слова Л.Горової

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is a vocal line in G major, 2/4 time, starting with a whole rest. The lower staff is a piano accompaniment in G major, 2/4 time, marked *mp*. It features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes.

The second system continues the musical score. The vocal line begins with a whole rest, followed by the lyrics "Ме - не не - зи - ва - ють". The piano accompaniment continues with its rhythmic pattern, including a fermata over the final measure.

The third system continues the musical score. The vocal line has the lyrics "зо - ло - то - во - лос - ко - ю, ко - ли за - плі - та - ю жов - ту ко - су я сво - ко - ли ра - но - вран - ці я до шко - ли ко - ли роз - плі - та - ю жов - ту ко - су я сво -". The piano accompaniment continues with its rhythmic pattern, including a fermata over the final measure.

14

ю, ко - ли на сві-тан - ні сон-це зу-стрі-ча - ю і
йду, ко - ли на-зби-ра-ю зо-ло-те ко-лос-ся
ю, ко - ли я у не-бі мрі-я-ми лі - та - ю

18

ко су сво-ю про - мін - чи - ки в плі - та - - - ю. Ко
ніж- но при-кра - шу ним сво-є во - лос-ся.
сво - їм во - лос - сям зо - рі о - бій - ма - ю!

21

ю. 2. Ме - ю. rit. To Coda

Киця-кицюня

гарм. О.Кабаци
сл. І.Білика

Весело

The piano introduction is in 2/4 time. The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, including a triplet of eighth notes in the final measure. The left hand provides a rhythmic accompaniment with eighth and sixteenth notes.

The first vocal line begins with a rest, followed by the lyrics: "І.Ума - лень - кій, у ха - ти - ні, натеп - лень-кій ко - жу -". The piano accompaniment continues with a steady eighth-note pattern in the right hand and a more active bass line in the left hand.

The second vocal line continues with the lyrics: "ши - ні хтосьдрі-ма - є, хтосьмур-ко - че, спо-за - ран-ку спа-ти хо - че. Увесь". The piano accompaniment maintains its rhythmic accompaniment, with some chordal textures in the right hand.

Музична партитура першого системного зразка. Вона складається з двох систем: верхньої для голосу та нижньої для фортепіано. Голосна лінія починається з нотного знаку, який вказує на тонік. Підголосся українською мовою: "ве - чір, ці - лу ніч - ку не зім - кну - ла во - на віч - ки, все шу - ка - ла хит - ру". Фортепіано супроводжує голос, використовуючи акорди та рухомих нот.

приспів

Музична партитура другого системного зразка, що починається з позначення "приспів". Вона складається з двох систем: верхньої для голосу та нижньої для фортепіано. Голосна лінія починається з нотного знаку, який вказує на тонік. Підголосся українською мовою: "миш - ку, на - тру - ди - лась во - на трі - шки. Киць - киць - киць, ки - ця.". Фортепіано супроводжує голос, використовуючи акорди та рухомих нот.

Музична партитура третього системного зразка. Вона складається з двох систем: верхньої для голосу та нижньої для фортепіано. Голосна лінія починається з нотного знаку, який вказує на тонік. Підголосся українською мовою: "ки - ця, ки - цю - ня, мур - мур - мур, мур - ка, мур - ка, ма - ню -". Фортепіано супроводжує голос, використовуючи акорди та рухомих нот.

ня. Киць-киць-киць, ки - ця, ки - ця, ки - цю-ня, мур-мур-мур, мур-ка, ма-

ню - ня. 2. До о - //ня.

До обіду, до смачного
Вона є завжди готова.
Ніжна лапка личко вміє,
Ще й зарядку зробить шия.

Киця любить, киця мріє.
Що матуся їй налиє
Білу-білу і густеньку
Ту сметаночку смачненьку.

День проходить, день минає,
Киця хвостиком махає.
Вона знов чекає нічку,
Щоб спіймати сіру мишку.

Когда с тобою рядом верный друг

из мультфильма "Кубик и Тобик"

муз. Н.Соколова
сл. С.Рунге

7 *mf*

Мы раз-ны-е с то-бо-ю. Ну и что ж? Ко-
Но э-то не ме-ша-ет нам дру-жить, и
Ког-да с то-бо-ю ря-дом вер-ный друг и

13

тё-нок на Коз-лён-ка не по-хож. Ко-тё-нок тот у-са-тый, а Коз-лик он ро-
ку-би-ки, и пе-сен-ку сло-жить. А жить с ве-с-лой пес-ней на-мно-го ин-те-
солн-це вы-ше и пыш-не-е луг! Без дру-га всё не-ми-ло, нас дру-жба о-кры-

20

га-тый. А я Ще-нок лох-матый...Ну и что ж? Ко - те - ноктот у - сатый, а рес-ней. Что мо-жет быть чу-дес-ней, чем дру-жить? А жить с ве-сё-лой пес-ней на-ли-ла! Ка-ка - я ж э- то си-ла- вер-ный друг! Без дру-га всё не-ми-ло, нас

27

1, 2.

Коз-лик он ро - га-тый. А я Ще-нок лох - матый...Ну и что ж? Но мно - го ин - те - рес -ней. Что мо-жет быть чу - дес -ней, чем дру - жить? друж-ба о - кры - ли - ла!

33

3.

друг! Ка-ка - я жэ - то си-ла верный друг! Ка-ка - я жэ - то си-ла верный друг!

Когда с тобою рядом верный друг

из мультфильма "Кубик и Тобик"

Музыка Н.Соколова

Слова С.Рунге

Оживлённо, легко

The musical score is written in 2/4 time and consists of three systems. The first system shows the piano introduction with a melody in the right hand and a bass line in the left hand. The second system begins with a vocal line starting at measure 7, with lyrics: "Мы раз-ны - е сто - бо - ю. Ну и чтож? Ко-". The piano accompaniment continues with chords and a bass line. The third system continues the vocal line starting at measure 13, with lyrics: "тё-нок на Коз - лён-ка не по - ход. Ко - тё-нок тот у - сатый, а Коз-лик он ро-". The piano accompaniment features a rhythmic pattern of chords and a steady bass line.

20

га-тый. А я Щенок лох-магый... Ну и чтож? — Ко - тё - нокот у - сатый, а

27

1. Коз-ликон ро - га-тый. А я Ще-ноклох - ма-тый... Ну и чтож?
2. Но друг!

34

Ка - каяж э-то си-ла верный друг! Ка - каяж э-то си-ла верный друг!

Котик і птахи

Allegretto

Слова і музика Ю.Поплавської

The musical score is written for voice and piano. It begins with a piano introduction in 3/4 time, marked *mf*. The piano part features a rhythmic accompaniment of eighth notes in the right hand and a more complex pattern of eighth and sixteenth notes in the left hand. The vocal line starts at measure 3 with the lyrics: "Ко - тик - сі - рий ко - жу - шок, лап - ки - ніж - ні - як - пу - шок". The piano accompaniment continues with chords and moving lines. At measure 5, the piano part is marked *mp*. The vocal line continues with the lyrics: "Йде - до лі - су - по - лю - ва - ти - хо - че він - пта - шок - пій ма - ти". The piano accompaniment provides harmonic support with chords and melodic fragments.

mf

3

3

5 *mf*

Ко - тик - сі - рий ко - жу - шок, лап - ки - ніж - ні - як - пу - шок

5 *mp*

7

7

Йде - до лі - су - по - лю - ва - ти - хо - че він - пта - шок - пій ма - ти

9

Цінь - цві - ринь скік та скок хо - че - вкрас - ти - кіт - пта - шок.

11

Цінь - цві - ринь - скік - та - скок, хвать - за - хвіст - і - у - мі - шок

13

f *p* *sf* *sva*

Котику сіренький

Помірно

Українська народна пісня

Co ti ku si ren' kий ko ti ku bi len' kий

The first system of the musical score consists of a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line is in a 4/4 time signature, starting with a whole rest for two measures, followed by a melody in a minor key. The piano accompaniment features a steady eighth-note bass line and a treble line with chords and eighth-note patterns.

5
kot ku vo lo ha tий, ne xo di po ha ті, ne xo di po ha ті, ne bu di di тя ти.

The second system continues the melody and accompaniment. It includes a measure rest of 5 measures at the beginning of the vocal line. The piano accompaniment maintains its rhythmic pattern.

9
Ди тя бу де спа ти, котик вор ко та ти Ой на ко та вор ко та, на ди ти ну дрі мо та.

The third system continues the melody and accompaniment. It includes a measure rest of 9 measures at the beginning of the vocal line. The piano accompaniment maintains its rhythmic pattern.

13
А а лю лі. а а лю лі, А...

The fourth system concludes the piece. It includes a measure rest of 13 measures at the beginning of the vocal line. The piano accompaniment ends with a final chord and a fermata over the vocal line.

Котику сіренький

Українська народна пісня

Помірно

Кот-ти-ку сі - рень - кий ко-ти-ку бі - лень - кий

5 кот-ку во-лю-ха - тий, не хо-ди по ха - ті, не хо-ди по ха - ті, не бу-ди ди - тя - ти.

9 Ди-тя бу-де спа - ти, котик вор-ко-та - ти Ой на ко-та - вор - ко-та, на ди-ти-ну - дрі - мо-та.

13 А - а - ло - лі. а - а - ло - лі, А...

ЛЯГУШОНОК

муз. В.Десямура
сл. В.Сверделя

Оживлённо

The musical score is written in 2/4 time and consists of three systems. The first system (measures 1-4) features a vocal line starting with a whole note G4 and a piano accompaniment of chords. The second system (measures 5-9) contains the first line of lyrics: 'зас-тый ля-гу-шо-нок, пу-пыр-ча-тый ре-бе-нок, как толь-ко стал на'. The third system (measures 10-14) contains the second line of lyrics: 'ла-пы, спро-сил у ма-мы спа-пой: Ква-ква-ква, бре-ке-ке,'. The score includes dynamic markings *mf*, *p*, and *tr*.

Гла -

зас-тый ля-гу-шо-нок, пу-пыр-ча-тый ре-бе-нок, как толь-ко стал на

ла-пы, спро-сил у ма-мы спа-пой: Ква-ква-ква, бре-ке-ке,

15 ка - ко - ва во - да вре - ке? В зе// - да вре - ке?

20 Гла- //-дой в ре-ке. 8va - -

В зелёной нашей луже
 Вода ничуть не хуже,
 Поэтому нам лично
 И вовсе безразлично.
 - Ква-ква-ква,
 Бре-ке-ке,
 Какова вода в реке?

Глазастый лягушонок,
 Пупырчатый ребёнок
 Удрал из лужи к ночи,
 Хотел узнать он очень.
 - Ква-ква-ква,
 Бре-ке-ке,
 Какова вода в реке?

Увидел он кувшинки,
 И плес, и камышинки,
 Глотнул речные капли,
 Едва удрал от цапли.
 - Ква-ква-ква,
 Бре-ке-ке,
 Не шути с водой в реке

Маленькая песенка о большом дожде

муз. О.Залетнева
сл. В.Левина

Moderato

The musical score is written in 2/4 time and consists of three systems. Each system includes a vocal line and a piano accompaniment. The piano accompaniment is divided into two staves: the upper staff for the right hand and the lower staff for the left hand. The score includes various musical notations such as notes, rests, and dynamic markings. The lyrics are written below the vocal line.

tr

Це - лый ме - сяц под пож - дём

8va
p

5

мок - нет кры - ша, мок - нет дом, мок - нут ли - стья и цве - ты,

8va

9 rit.

мок - нут лу - жи и зон - ты, мок - нут пар - ки и по - ля,

8va
tr

13

мок - нет нок - ра - я зем - ля, И да - лё - ко от зем - ли

13

17

мок - нут вмо - ре ко - раб - ли.

17

Мишко

муз. Л.Левченко
сл. Т.Михайлович

mf

The piano introduction consists of two staves in 4/4 time. The right hand features a melody of eighth and quarter notes, while the left hand provides a harmonic accompaniment with chords and single notes.

4

Ось миш-ко мох-на - тий по лі - соч - ку йде. Він зби-ра - є шиш - ки,

The first system includes a vocal line starting at measure 4 and a piano accompaniment. The vocal line is in a soprano range, and the piano accompaniment continues with a steady rhythm.

7

пі-сень-ку гу - де — Гу - ду - ду, гу - ду - ду, пі-сень-ку гу - де. —

The second system includes a vocal line starting at measure 7 and a piano accompaniment. The vocal line features a melodic phrase with a long note and a triplet of eighth notes.

10

Гу - ду - ду, гу - ду - ду. Пі - сень - ку гу - де.

12

ні - жень - ко - ю туп.

Ось мишко мохнатий
 По лісочку йде.
 Він збирає шишки,
 Пісеньку гуде.
 Гу-дуду, гу-дуду,
 Пісеньку гуде.

Тут упала шишка:
 На голівку-гуп!
 А мишко розсердився:
 Ніженькою-туп!
 Туп-туп-туп, туп-туп-туп,
 Ніженькою-туп.

МІСЯЦЬ І ЗВІЗДИ

гарм. О.Кабаци
сл. М.Підгірянки

Спокійно, виразно

The piano introduction consists of two staves in 4/4 time, key of B-flat major. The right hand features a melodic line with eighth-note patterns and chords, while the left hand provides a steady bass line with eighth notes and chords.

5

5

Ти-хий ве-чір, ти - хий, крас - ний, над го-ро-ю мі - сяць яс - ний.

This system contains the first line of the song. It includes a vocal line starting at measure 5 and a piano accompaniment. The lyrics are: "Ти-хий ве-чір, ти - хий, крас - ний, над го-ро-ю мі - сяць яс - ний."

9

9

Па-се звiз-ди за - вер - та - є, на трум-бет-ці ви - гра - ва - є.

This system contains the second line of the song. It includes a vocal line starting at measure 9 and a piano accompaniment. The lyrics are: "Па-се звiз-ди за - вер - та - є, на трум-бет-ці ви - гра - ва - є."

13

Го - я, звіз - ди, го - я, трум - бе - точ - ка сріб - на мо - я.

15

ко - ша - роч - ка о - вець пов - на, на о - веч-ках бі - ла вов - на.

Ходить місяць аж до ранку,
 Вийшла зоря на полянку:
 "Ой, місяче, місяченьку,
 Зганяй звізди помаленьку".

Вже отара зірок рідне,
 А Вівчарик блідне, блідне.
 Вже зірниця розцвітає
 Встати сонце закликає

Пісенька про всіх на світі

муз. О.Осадчого
сл. Б.Заходера

Музична партитура першого системного з'язку. Вона складається з трьох ліній: верхньої (вокальна), середньої (права фортепіано) та нижньої (ліва фортепіано). Темп 4/4, тональність двох бемоль (F, C). Вокальна лінія починається з паузи, а потім виконує мелодію з нотами G4, A4, Bb4, C5. Підписи *f* та *mp* вказують на динаміку.

По - тріб-ні у - сі — і

Музична партитура другого системного з'язку. Вона складається з трьох ліній: верхньої (вокальна), середньої (права фортепіано) та нижньої (ліва фортепіано). Вокальна лінія починається з паузи, а потім виконує мелодію з нотами Bb4, C5, Bb4, A4, G4, F4, E4, D4. Підписи *f* та *mp* вказують на динаміку.

злі і при-віт - ні страш - ню-чі поч-ва - ри і ті не-об-хід-ні На

Музична партитура третього системного з'язку. Вона складається з трьох ліній: верхньої (вокальна), середньої (права фортепіано) та нижньої (ліва фортепіано). Вокальна лінія починається з паузи, а потім виконує мелодію з нотами D4, C4, Bb3, A3, G3, F3, E3, D3. Підписи *mf* вказують на динаміку.

сві-ті по-трі - бен у - сяк, хто в нім є, — дар - ма, чи от-ру - ту, чи

11

мед-він да-є. — Вар - ті всі жит-тя — на зем-лі ко -

14

ти і сло-ни, лас-тів - ки, жу - рав-лі. Вар - ті всі жит-тя. —

17

— на зем-лі і му-сять це зна - ти ве - ликі-й ма - лі —

20 2.

лікі й ма - лі, — і му-сять це зна - ти ве - лікі й ма - лі, — і

23

му-сять це зна - ти ве - ли - кі й ма - лі.

Потрібні усі - і злі, і привітні,
 Страшнючі почвати - і ті необхідні.
 На світі потрібен усяк, хто в нім є,
 Дарма, чи отруту, чи мед він дає.

Важко живеться кішці без мишки,
 І мишці без кішки не легше нітрішки.
 І зай ти із кимось не дружиш, та все ж
 Йому ти потрібен, і він тобі - теж.

Приспів
 Варті всі життя на землі -
 Коти і слони, ластівки й журавлі.
 Варті всі життя на землі,
 І мусять це знати великі й малі.

Пшениченька

Муз. А. Філіпенка

Сл. В. Скомаровського

The piano introduction consists of six measures. The right hand features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes with chords, while the left hand plays a steady eighth-note accompaniment. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4.

7

7

Чий то, чий то ко - лос зріс на ра - дість лю - дям?

The vocal line begins at measure 7 with a rest, followed by a melodic phrase. The piano accompaniment continues with the same rhythmic pattern as the introduction, with some chordal changes in the right hand.

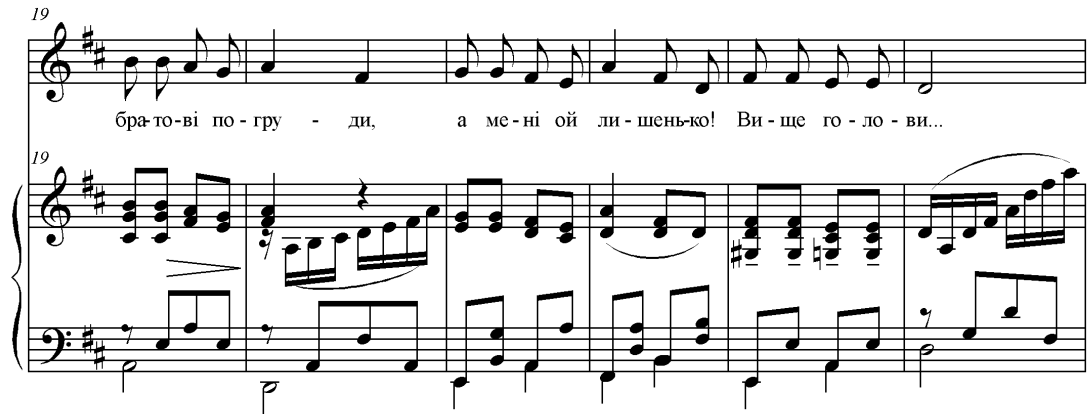
13

13

То зве-лась пше - ни - чень-ка над шля-хом по-льо-вим: та - то - ві по по - яс,

The vocal line continues with a melodic phrase. The piano accompaniment features a more complex texture with chords and moving lines in both hands.

19

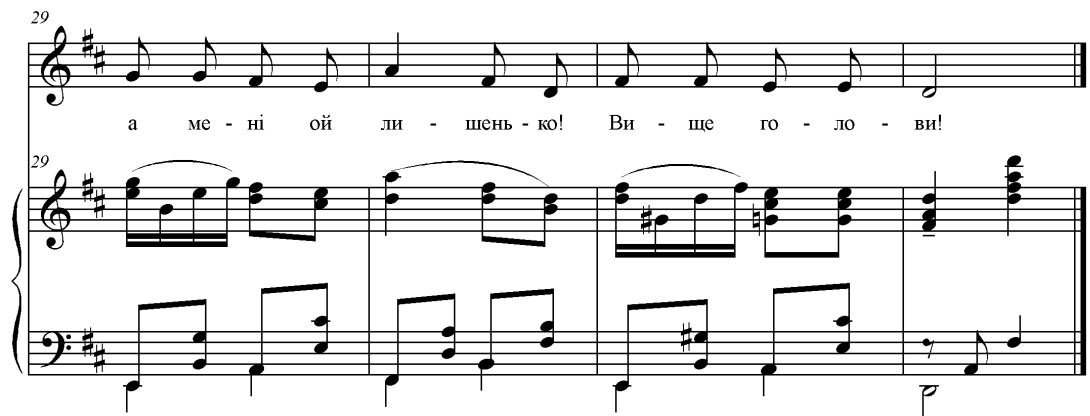
бра-то-ві по-гру - ди, а ме-ні ой ли-шень-ко! Ви-ще го-ло-ви...

25

Та - то - ві по по - яс, бра - то - ві по гру - ди,

29

а ме - ні ой ли - шень - ко! Ви - ще го - ло - ви!

Чий то, чий то колос
Зріс на радість людям?
То звелась пшениченька
Над шляхом польовим:
Татові- по пояс,
Братові- по груди,
А мені - ой лишенько!-
Вище голови!..

Чей же это колос
Встал на радость людям?
Стебель вырос тоненький
Пшеницы золотой!
Он отцу по пояс,
Брат - коснется грудью...
Ну а я на цыпочках
Дотянусь рукой!..

РУШНИЧОК

муз. М.Ведмедері
сл. В.Лучука

Помірно

6

Ви-ши-ва - ла я руш-ник

11

влас-ни-ми ру - ка - ми. Гап-гу-ва - ла за-люб-ки всі-ма ко - льо -

16

ра - ми. Мов жи-ва, на по-лот-ні ка-ли-но - ва гіл - ка,

21 1.

під ме-реж - ко - ю, вни-зу, книж-ка і со - піл - ка.

25 2.

//під ме-реж - ко - ю, вни-зу, - - - книж-ка і со - піл - ка.

rit.

До ладу я довела,
 Хоч іще маленька,
 І оздобила як слід
 Я портрет Шевченка!

СЛОН И СКРИПОЧКА

муз. Н.Устиновой
сл. В.Татарина

The first system of the musical score is in 4/4 time with a key signature of one sharp (F#). It features a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line begins with a rest for two measures, followed by the lyrics 'Ма-лень-ка - я скри-поч-ка,'. The piano accompaniment starts with a *mf* dynamic and includes a melodic line in the right hand and a bass line in the left hand.

mf
Ма-лень-ка - я скри-поч-ка,

The second system continues the vocal and piano parts. The vocal line has the lyrics 'ма-ленький смьчок, за-иг-рал на скри-поч-ке ма-лень-кий свер-чок.' The piano accompaniment continues with its melodic and bass lines.

ма-ленький смьчок, за-иг-рал на скри-поч-ке ма-лень-кий свер-чок.

The third system concludes the vocal and piano parts. The vocal line has the lyrics 'За - иг - рал, за - иг - рал ма - лень - ки свер - чок, Пля - шут все на у - ли - це.' The piano accompaniment continues with its melodic and bass lines.

За - иг - рал, за - иг - рал ма - лень - ки свер - чок, Пля - шут все на у - ли - це.

не жа - ле - я сил. Толь-ко слон на хму-рил-ся, хо-бот о - пус-тил.

Толь-ко слон, толь-ко слон хо - бот о пус-тил.

Слон-боль - ша - я - ум - ни - ца,

Musical score for the first system. The vocal line (treble clef) has a key signature of one sharp (F#) and a 2/4 time signature. The lyrics are: "все у - ме - ет слон. А иг - рать на скри - поч - ке". The piano accompaniment (grand staff) features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and chords in the left hand.

Musical score for the second system. The vocal line continues with the lyrics: "не у ме - ет он. А иг - рать, а иг - рать не у - ме - ет он." The piano accompaniment continues with similar rhythmic patterns, including some chromatic movement in the right hand.

СМІШНИЙ ЧОЛОВІЧОК

муз. А.Журбіна
сл. П.Синявського
переклад Л.Глазунової

The musical score is written in 4/4 time with a key signature of two flats (B-flat and E-flat). It consists of a vocal line and a piano accompaniment. The piano part begins with a *mf* dynamic marking. The vocal line includes lyrics in Ukrainian. The score is divided into systems, with measure numbers 6, 10, and 14 indicated at the start of each system.

mf

6 Я до вас по-співав, до у-сіх од-ра - зу. Не-дар-ма свій мо-тор я ва-рен-ням ма - зав.

10 Мій про-пе - лер гу-де, як над ву-хом му - ха. Хай хто хо - че-спі-ва, хто не хо - че - слу-ха!

10 Хай хто хо - че-спі-ва, хто не хо - че - слу - ха! Сміш - ний чо-ло-ві - чок жи-

18

ве на да - ху, — Спо - кій - но цу - кер - ки жу - є на вер - ху. — Сміш-

18

21

ний чо - ло - ві - чок ту - жи - ти не звук, — сміш - ний чо - ло - ві - чок та -

21

24

кий ви - тів - ник. Смі - шний чо - ло - ві - чок жи - ве на да - ху, — спо -

24

27

кій - но цу - кер - ки жу - є на - вер - ху. — Сміш - ний чо - ло - ві - чок ту -

30

жи - ти не зник, — сміш - ний чо - ло - ві - чок та - кий ви - тів-ник.

33

//кий ви - тів-ник. Сміш - ний чо - ло - ві - чок жи - ве на да - ху, — спо -

36

кїй - но цу-кер - ки жу - є на вер-ху. — Сміш - ний чо-ло-ві - чок ту -

39

жи - ти не звик, — сміш - ний чо-ло-ві-чок та - кий ви - тів -

42

ник.

Згодував я обід друзям та подружкам,
 Із цукерками суп, а компот - з ватрушок.
 Ну а сам дуже схуд, кілограм на двісті,
 Двісті бубликів сам умудрився з'їсти.

Якщо трохи тебе засмутив приятель,
 Я в віконце влечу, наче вихователь.
 Потанцюю із ним, в піжмурки пограю,
 Дім здійму ходуном і на дах втікаю.

СОННАЯ ПЕСЕНКА

муз. Р.Паулса
сл. О.Петерсона

Нежно

1. День рас - та - ет, ночь на -
2. Он во - круг рас - ки - нет
3. Сказ - ки слу - ша - я ук -

The first system of the musical score is in G major and 3/4 time. It features a vocal line with three verses of lyrics and a piano accompaniment. The piano part consists of a steady bass line in the left hand and a melody in the right hand.

8 ста - нет, и при - дет в наш дом е - ле слыш - ны -
по - лог звезд - но - го - лу - бой и рас - сып - лет
8 крад-кой, за - мур - лы - чет кот, и до све - та

The second system continues the musical score. It includes two verses of lyrics. The piano accompaniment features a more active right hand with some chromaticism and a consistent bass line.

15 ми ша - га - ми Дре - ма, доб - рый гном.
пёст - рый во - рох ска - зок над то - бой.
15 от кро - ваг - ки Дре - ма не уй - дёт.

The third system concludes the piece. It contains two verses of lyrics. The piano accompaniment ends with a final chord and a sustained bass note.

СОНЬКО-ДРІМКО

муз. А.Мигай
сл. Н.Кулик

tr

Піз - ня вже го - дин - ка, чом не спиш ди -

6

тин - ко, он мо - я ма - ту - ся, кли - че Сонь - ка - Дрім - ка.

11

На ко - тя - чих лап - ках Сонь - ко - Дрім - ка хо - дить. Ка - же він ма -

16

ля - там: "Пус - ту - ва - ти го - ді!" Гра за - кін - чи - лась,

21

ма - тін - ка вто - ми - лась, в ліж - ко ля - гай, швид-ше за - си -

26

най! в ліж - ко ля - гай, швид-ше за - си - най!

Сонько-Дрімко носить
 Всім, хто лиш попросить,
 В кошику лозовім
 Казочки чудові.
 Принесе співанку -
 тиху колисанку,
 Хто її послуха -
 Слатиме до ранку.

Синку маленький,
 Донечко рідненька,
 Нічка прийшла,
 Спатоньки пора.
 Завтра Сонько-Дрімко
 Прийде в кожну хату -
 Знову наших діток
 Буде колисати.

УЧЁНЫЙ КОТ

муз. Н.Кириловой
сл. В.Орлова

Подвижно

The musical score is written in 4/4 time with a key signature of two sharps (F# and C#). It consists of three systems of staves. The first system shows the piano introduction. The second system includes the first line of lyrics: "Мой ма - лень - кий ко - тё - нок смыш -". The third system includes the second line of lyrics: "лё - ный и пу - шис - тый. Он ры - жий, ры - жий, ры - жий от". The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes in the right hand and a steady bass line in the left hand.

8

но - са до хвос-та. Я сде - ла - ю из Вась-ки из - вест-но - го ар-тис-та, я

11

сде - ла - ю из Вась-ки у - чё-но-го ко-та. Ка - кой та-лант-ли-вый ар-тист, ка -

14

кой та-лант-ли-вый ар-тист! За лас-ку и кол-бас-ку он, ко - неч - но, вы-сту-пит на

17 1, 2. 3.

"бис". Спо - // "бис" Ка -

19

кой та-лант-ли-вый ар-тист, ка - кой та-лант-ли-вый-ар-тист! За лас-ку и кол-бас-ку он, ко-

19

22

неч - но, вы - сту - пит на "бис".

22

Способности большие
 Дала ему природа,
 И он уже прекрасно
 Мурлыкает в усы.
 Но требует все время
 Особого подхода --
 И к Ваське подхожу я
 С кусочком колбасы.

Для Васьки не жалею
 Ни ласки, ни колбаски:
 Придёт пора, и в зале
 Не будет лишних мест.
 Покуда же я Ваське
 Рассказываю сказки
 И песни напеваю,
 Он слушает да ест.

Хто співає

Слова і музика Юлії Поплавської

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is a vocal line in a soprano clef, starting with a treble clef and a key signature of one flat (B-flat). It begins with a forte (*f*) dynamic and features several notes with accents and a long melodic line. The lower staff is a piano accompaniment in a bass clef, starting with a treble clef and a key signature of one flat. It features a steady bass line with chords and some melodic movement.

The second system of the musical score consists of two staves. The upper staff is a vocal line in a soprano clef, starting with a treble clef and a key signature of one flat. It begins with a forte (*f*) dynamic and contains the lyrics: "1. На екс - кур - сі - ю по - ра, вже зіб - ра - лась діт - во - ра." The lower staff is a piano accompaniment in a bass clef, starting with a treble clef and a key signature of one flat. It features a steady bass line with chords and some melodic movement. The dynamic is marked *mf*.

The third system of the musical score consists of two staves. The upper staff is a vocal line in a soprano clef, starting with a treble clef and a key signature of one flat. It contains the lyrics: "Ну - мо, друж - ньо, всі у гай, хто там спить, не від - ста - вай." The lower staff is a piano accompaniment in a bass clef, starting with a treble clef and a key signature of one flat. It features a steady bass line with chords and some melodic movement.

13

Ну - мо, друж - ньо, всі у гай, хто там спить, не від - ста - вай!

Приспів

17 *f*

Со - нєч - ко яс - кра - ве, лис - тя зо - ло - та - ве, кві - ти ча - рив -

mf

22

ні рід - не все ме - ні. ні! ні!

ff

2. Аж прийли ми у лісок.
 Чийсь лунає голосок.
 Оченят не відкривай,
 хто співає відгадай.
 Оченят не відкривай,
 хто співає відгадай!

Приспів:
 Сонечко яскраве,
 листя золотаве,
 квіти чарівні і
 рідне все мені!

КОЛИСКОВА

муз. З.Яропуда
сл. В.Дзюпіної

Наспівно

The piano introduction consists of four measures. The right hand plays a simple melody of quarter notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The left hand plays a rhythmic accompaniment of eighth notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The key signature has one sharp (F#) and the time signature is 2/4.

5

По - ди - ви - ся, до - неч - ко, вже за - хо - дить со - неч - ко.

The vocal line for the first phrase consists of four measures. The melody is: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The lyrics are: По - ди - ви - ся, до - неч - ко, вже за - хо - дить со - неч - ко.

5

The piano accompaniment for the first phrase consists of four measures. The right hand plays chords: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The left hand plays a rhythmic accompaniment of eighth notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

9

При - га - дай, ма - лень - ка, чи бу - ла чем -

The vocal line for the second phrase consists of four measures. The melody is: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The lyrics are: При - га - дай, ма - лень - ка, чи бу - ла чем -

9

The piano accompaniment for the second phrase consists of four measures. The right hand plays chords: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5. The left hand plays a rhythmic accompaniment of eighth notes: C4, D4, E4, F4, G4, A4, B4, C5.

12

нень - - ка. При - га - дай, ма - лень - ка,

12

15

чи бу - ла чем - нень - ка. //квіт - ки.

15

rit. rit.

Подивись, синочку,
Снами снять листочки,
Хочуть спать горбчики,
Спи і ти, мій хлопчику.

Бджілки сплять і мушки,
Спатки хочуть вушка.
Сплять хати й доріжки,
Спати хочуть ніжки.

Наступає нічка,
Закривайте вічка.
Засинайте, дітки,
Мої любі квітки.

V. ПРЕЗЕНТАЦІЯ

Лариса Петрівна Дьяконенко – композитор, викладач-методист Ніжинської дитячої музичної школи. Музичну освіту здобула у Чернігівському музичному училищі імені Л. Ревуцького по класу фортепіано, Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя на музично-педагогічному факультеті. Як композитор працює в інструментальному та вокальному жанрах. Музика її творів зворушлива, мелодійна та наспівна. Пісні неодноразово отримували дипломи лауреатів Міжнародного конкурсу "Сівертон – 2012", Всеукраїнського міжнаціонального фестивалю "Українська родина – 2010", Всеукраїнського фестивалю-конкурсу "Зоряна осінь – 2012".

муз.Л.Дьяконенко
сл.Л.Харченко

ВЕСНЯНЕ СВЯТО

Весело

Piano *mf*

6

1. Свя - то жі - но - че,

Pno. *tr*

11

свя - то вес - ня - не, свя - то сест - рич - ки, ба - бу - сі і

Pno.

16

mf

ма - ми. Бе - ре - зень крап - ля - ми ве - се - ло

Pno.

20 гра-є: всіх до-ро-гих вас, всіх до-ро-гих вас

20 Pno. *mf* *mp*

24 всіх до-ро-гих сьо-год-ні ві-та-

24 Pno. *mf* *mp*

28 1. 2. 3. -є. *8va*

28 Pno. 1. 2. 3.

2.Перший підсніжник, гілка мімози:

вже відступили люті морози.

Пісня пташина у небі лунає-

всіх дорогих вас, всіх дорогих вас

всіх дорогих сьогодні вітає.

3.Ніжно промінчик щічку лоскоче-

теж поздоровити матінку хоче.

Сонячний зайчик у танці кружляє-

всіх дорогих вас, всіх дорогих вас,

всіх дорогих сьогодні вітає.

ЗИМА-ЗИМОНЬКА

сл. Л. Харченко

ВЕСЕЛО *8va*

Piano *mp*

5 *mf*

1. Бі-лі-і сні-жин-ки ли-нуть з ви-со-ти, о-дяг-ли я-лин-ки сріб-ні ко-жуш-ки,

5

Pno.

9 Приспів *f*

ковдрою пухкою вкрилася земля, зиму зустрічаєм радо ти і я. Зи - монь -

9 *mf*

Pno.

14 *8va*

-ка, зи - ма - зи - монь - ка, *8vb* зи - монь -

14 *8va*

Pno.

18

1. 2. 3.

-ка, зи - ма - зи - монь - ка. *8va* / ка. *8vb*

Pno.

18

rit.

2. На гостини в місто завітав Мороз,
 ми тебе, дідусю, вже не боїмось,
 одяглись тепленько в шуби й шапочки,
 і надвір швиденько грати у сніжки.

Приспів:

зимонька, зима-зимонька,
 зимонька, зима-зимонька.

3. Ковзанка іскриться льодом не дарма
 на дітей чекає, гратися пора,
 на санчатах-крилах летимо униз:
 гей, тікай з дороги-краще бережись!

Приспів.

ЗИМОВА

ГРАЙЛИВО

сл. Л. Харченко

Piano *mf*

5

Pno. *f*

5

1. Сніж-на -я зи - монь-ка на дво-рі,
 2. Ла - гі-дне со - неч-ко за - сві-ти,
 3. Зо - ря-на ні - че - нька за ві-кном,

9

ве -се -ло гра - ти-ся діт - во-рі: злі -ци -мо ба - бу, злі -ти-мо зго-ри,
 срі - бні кри-шта - ли-ки роз - то -ли, не -бо бла - ки - тне пензлем пофарбуї,
 хай вам при-сни-ться ча-рі - вний сон: з не -ба? при - ли - нув свя-тий Миколай,

13

ста-не -мо, ста- не -мо на ков-за-ни. / на ков-за-ни.
 по-смі- шку, по-сміш-ку нам по-да- руй. / нам по- да- руй.
 да-ру- нки, да-ру- нки ти від-шу-каї. / ти від-шу-каї.

Pno. *mf*

13

Ну й танок!

муз.Л.Дьяконенко
сл.В.Лучука

Allegretto

Piano *f*

6 **Соло** *mf* **Хор**

1. На га-ля-ві під сос- но - ю, на га-ля-ві під сос- но - ю,

6 *tr*

11 **Соло** **Хор**

гар-но ве-се-ло вес- но - ю, гар-но ве-се-ло вес- но - ю,

11

15 **Соло** **Хор**

дві со-ро-ки-бі- ло- бо- ки, дві со-ро-ки бі- ло- бо- ки

15 *mf*

19 **Соло** **Хор** **закінчення**

у-зя-ли-ся крильми в бо-ки, узялися крильми в бо-ки!

19 **закінчення**

Pno.

2. Їм на скрипці коник грає-2р.

Вниз і вгору смик літає-2р.

Чорний жук з під зелен листу-2р.

Дме в трубу у голосисту-2р.

3. А дзвіночки голубеньки-2р.

дзеньки-бреньки, дзеньки-бреньки-2р.

Ну й таночок, ну й танок-2р.

У білочок, у сорок-2р.

КАНІКУЛИ

муз. Л.Дьяконенко
сл. М.Сомко

жваво

mf *f*

1. *f* 2. *f*

11 *mf*

Зо - ши-ти вклі-ти - ночку, конт-роль - ні, ой ди-ва! В що-ден - ни-ку-ка-
Шко- ла і під-руч - ни-ки, ді- ти, вчи-те - лі. Веім для нас ка-
11 При - йде крас-не лі- теч-ко, зра - ді є діт-во - ра, в що - дець - ни-ку ка-

16

ні - ку-ли - най-кра-щі то сло - ва.
16 ні - ку-ли- пе - ре - рва в нав-чан - ні,
най - кра - ща то по - ра.

22 *f*

в що-ден - ни-ку ка - ні - ку-ли, най-кра - щі то сло - ва. Ка -
 всім для нас ка - ні - ку-ли -- пе-ре-рва в нав - чап-ні
 най-кра - ща то по - ра

27

ні - ку-ли, ка - ні - ку-ли, у - ро - ків вже не -

33

ма, _____ най - кра - щі дні, ка - ні - ку-ли, де

39

лі - то і зи - ма. //ма.

1. 2.

1. 2.

ВЕРЕСЕНЬ

муз. Л.Дьяконенко
сл. М.Сомко

Бадьоро, весело

The piano introduction consists of two staves. The right hand features a rhythmic pattern of eighth notes and chords, while the left hand plays a simple bass line with quarter notes.

9 *f*

О-сві-тив-ся ве-ре-сень бар-вис-то, світ ди-тин-ства зу-стрі-ча-є нас.
Вчо-ра ще ка-ні-ку-ли ве-се-лі, а сьо-год-ні свя-то роз-цві-ло.
9 У кра-ї - ні знань ми завжди ді-ти, а конт-роль-ні вдум-ли-ве чо-ло.

The first system shows the vocal line starting at measure 9 with a forte dynamic. The piano accompaniment consists of chords in the right hand and a bass line in the left hand.

17

Ме-ло-дій-но, сля-но, у - ро -чис -то рід-ний дзвоник за-кли-ка-є в клас.
За-круж-ля-ли дні, мов ка-ру - се - лі, ні -би лі - то в шко-лу пе-ре-йшло
17 І у - ро-ки, і пе-рер-ви й кві-ти -- нам шкіль-не жит-тя пе-ре-пле-ло

The second system continues the vocal and piano accompaniment. The piano part features a more active accompaniment with chords and a bass line.

25 *f*

Ве-ре-сень, ве-ре-сень!

Рід-ний дзвоник зак-ли-ка-є в клас.
ні -би лі-то в шко-лу пе-ре-йшло.
нам шкільне жит-тя пе-ре-пле-ло

1. 2.

25 *mf* *mp*

1. 2.

ОРІЄНТОВНІ ТАБЛИЦІ ЕМОЦІЙНО-ЕСТЕТИЧНИХ ВИЗНАЧЕНЬ

У додаток включені визначення, за допомогою яких слухачі можуть передати свої враження від музики. Таблиці визначень стимулюватимуть учнів до оволодіння лексичним багатством української мови, до глибшого усвідомлення своїх музичних вражень і переживань.

Сумна – журлива, гнітюча, пригнічена, жалібна, занепокоєна, засмучена, знебарвлена, знеможена, драматична.

Схвильована – тривожна, хвилююча, неспокійна, збуджена, бентежна, насторожена, поривчата.

Пристрасна – запальна, невгамовна, нестримана, насичена, бурхлива, кипуча, буйна.

Вольова – рішуча, напориста, настирлива, незалежна, переконлива, впевнена, розмашиста.

Грізна – гнівна, розлючена, зла, тверда, невпинна, владна.

Важка – масивна, напружена, різка, невідступна, немилосердна.

Трагічна – траурна, скорботна, невтішна, страшна, зловісна, вгасаюча, вмираюча.

Велична – помпезна, тріумфальна, величальна, піднесена, урочиста, вітальна, безмежна.

Героїчна – заклична, могутня, мужня, сильна, стійка, незламна, переможна, богатирська.

Енергійна – швидка, стрімка, активна, прудка, нетерпляча.

Революційна – волелюбна, непохитна, сувора, гнівна, оптимістична, життєрадісна.

Бадьора – бравурна, завзята, жвава, моторна, сяюча, промениста, розважальна.

Радісна – піднесена святкова, весела, дзвінка, грайлива, співуча, іскриста, захоплена.

Жартівлива – грайлива, незграбна, недоладна, насмішувата, пустотлива, кумедна, легковажна, вертлява.

Граціозна – елегантна, витончена, тендітна, делікатна, вишукана, капризна, вередлива.

Поетична – мрійлива, задумлива, зворушлива, скромна, благородна, духовна.

Спокійна – світла, просвітлена, розважлива, дрімотна, байдужа, незворушна, злагоджена.

Лірична – задушевна, співуча, зворушлива, сентиментальна, чарівна, замріяна, інтимна.

Ніжна – тиха, м'яка, приємна, приваблива, трепетна, легка, слабка, наївна, млосна.

Ласкава – лагідна, сердечна, привітна, тепла, пестлива, мила.

Таємна – загадкова, магічна, космічна, фантастична, інтригуюча, ексцентрична.

Мелодії

Протяжна, плавна, проста, спокійна, стримана, приємна, співуча, легка, прониклива, чиста, трепетна, задушевна, задумлива, загадкова, лукава, енергійна, стрімка, поривчаста, пристрасна, граціозна, рішуча, вольова, напружена, невмолима, смілива, бурхлива, патетична, романтична, полум'яна, декламаційна.

Ритму

Рівномірний, нерівномірний, чіткий, виразний, примхливий, впевнений, чеканий, твердий, пружний, маршовий, стриманий, непокірний, невиразний, незграбний, лінивий, в'ялий, в'язкий, легкий, танцювальний, поривчастий.

Темпу

Дуже повільний, повільний, стриманий, спокійний, протяжний, сповільнений, невпевнений, помірний, стійкий, чіткий, легкий, танцювальний, маршевий, бравурний, стрімкий, упевнений, швидкий, рухливий, бурхливий.

Динаміки

Дуже тиха, тиха, помірно тиха, слабка, невиразна, одноманітна, слабка, несмілива, знебарвлена, заніміла, вгасаюча, голосна, напружена, наростаюча, виразна, могутня, барвіста.

Тембру

Яскравий, сліпучий, дзвінкий, святковий, м'який, приємний, благородний, прозорий, світлий, чистий, соковитий, насичений, холодний, темний, глухий, похмурий, неприємний, зловісний, тривожний, напружений, різкий, приглушений, безбарвний, фантастичний.

Штриха

Зв'язний, легкий, м'який, тягучий, уривчастий, важкий, різкий, підкреслений.

Регістру

Низький, насичений, густий, теплий, приглушений, середній, прозорий, світлий, приємний, високий, дзвінкий, яскравий, блискучий, іскристий.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): Підручник. – К.: ЗАТ "Віпол", 2007.
2. Антонюк В. Г. Постановка голосу: Навчальний посібник. – К.: Українська ідея, 2000.
3. Гадалова І. М. Методика викладання музики в початкових класах. – К.: Музична Україна, 1989.
4. Голубев П. Советы молодым педагогам-вокалистам. М. – 1963.
5. Дмитриев Л. Б. Основы вокальной методики. М., 1968.
6. Доронюк В. Д., Сливоцький М. Ю. Основи вокально-педагогічної творчості учителя музики. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ, 2007.
7. Добровольская Н. М. Что надо знать учителю о детском голосе. – М.: Музыка, 1972.
8. Егоров А. П. Гигиена голоса и его физиологические основы. – М., 1962.
9. Знаменська О. В. Культура мови у співі. – К.: Держвидав, 1959.
10. Колодуб І. С. О народных традициях украинской вокальной школы. – К.: Музична Україна, 1984.
11. Менабени А. Г. Методика обучения сольному пению. – М., 1987. – 92 с.
12. Микиша М. В. Практичні основи вокального мистецтва. – К.: Музична Україна, 1985. – 88 с.
13. Морозов В. П. Вокальный слух и голос. – М., 1977.
14. Огороднов Д. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе. – К.: Музична Україна, 1980.
15. Орлова Н. Д. О детском голосе. – М.: Просвещение, 1982.
16. Словник вокальних термінів. – Ніжин, НДПУ, 2001.
17. Стулова Г. П. Дидактические основы обучения пению: Учебное пособие. – М., МДПИ, 1968.
18. Соколов В. Г. Работа с детским хором. – М.: Музыка, 1981.
19. Хлебнікова Л. О. Методика хорового співу у початковій школі. – Тернопіль: Богдан, 2006.
20. Яковлев А. О. О физиологических основах формирования певческого голоса // Вопросы певческого воспитания школьников. – Л.: Учпедгиз, 1958.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
I. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	6
Фізіологічні особливості голосового апарату дітей молодшого шкільного віку	6
Методичний аспект вокальної роботи з молодшими школярами	9
Удосконалення вокально-хорового виховання молодших школярів на основі синтезу мовної та співацької діяльності	12
Фонетичний метод у вокально-педагогічній практиці.....	14
II. СКОРОМОВКИ.....	20
III. РОЗСПІВУВАННЯ.....	27
IV. НОТИ	31
V. ПРЕЗЕНТАЦІЯ.....	96
ДОДАТОК. Орієнтовні таблиці емоційно-естетичних визначень.....	108
ЛІТЕРАТУРА.....	111

Нотно-текстове видання

Укладачі:

Брюзгіна Галина Григорівна,
Коробка Валентина Іванівна,
Хоменко Алла Борисівна,
Хоменко Зоя Володимирівна

ВЕСЕЛКА

Пісні для дітей молодшого шкільного віку

Навчально-методичний посібник

Українською та російською мовами

Технічний редактор – І. П. Борис
Верстка, макетування – А. В. Новгородська

Видання друкується за авторським редагуванням

Підписано до друку 05.04.2016
Гарнітура Computer Modern.
Замовлення №

Формат 60x84/16.
Обл.-вид. арк. 5,04
Ум. друк. арк. 14,06

Папір офсетний.
Тираж 95 прим.

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя.
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3/4
(04631)7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@mail.ru
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2137 від 29.03.05 р.